Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРЛАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дешз • ЕРА, 17-июль 1975 шу. • № 86 (3166). • Мах 2 кап.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ ХАРЖАРАХ БОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета соцам

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиум укх составегIа харжа:

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Яснов Михаил Алексеевич — Татарски АССР Челнински хоржамий округагара депутат.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш:

Колчина Ольга Павловна — Московски областа Одинцовски хоржамий округагара депутат;

Султанов Файзула Валеевич — Башкирски АССР-а Уфимски хоржамий юрта округагара депутат;

Семенов Вито Семенович — Бурятски АССР-а Прибайкальски хоржамий округагара, депутат;

Шамхалов Шахрудин Магомедович — Дагестански АССР-а Кизлярски хоржамий округагара депутат;

Геттуев Магомед Исмаилович — Черсий-Балкхарой АССР-а Баксански хоржамий округагара депутат.

Имсинов Илья Евгеньевич — Калмыцки АССР-а Элестински хоржамий округагара депутат;

Прокконин Павел Степанович — Карельски АССР-а Прионежски хоржамий округагара депутат:

Панов Зосима Васильевич — Коми АССР-а Сыктывкарски хоржамий округагара депутат;

Алмакаев Петр Афанасьевич — Марийски АССР-а Сернурски хоржамий округагара депутат:

Астайкин Иван Павлович — Мордовски АССР-а Чамзински хоржамий округагара депутат;

Басиев Олег Александрович — Къилбаседа-Хlирий АССР-а Орджоникидзевски хоржамий округагара депутат;

Батыев Салих Галимханович — Татарски АССР-а Куйбышевски хоржамий округагара депутат;

Долчанмаа Бай-Кара Шожульбеевна — Тувински АССР-а Чадански хоржамий округагара депутат;

Сысоев Петр Петрович — Удмуртски АССР-а Воткински хоржамий округагара депутат;

Боков Хьажlаьша Хьажбикар — Нохч-ГIалгIай АССР-а Назрановски хоржамий округагара депутат;

Ислюков Семен Матвеевич — Чувашски АССР-а Шумерлински хоржамий округагара депутат;

Овчинникова Александра Яковлевна — Якутски АССР-а Якутски хоржамий округагара депутат;

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

Нешков Хрисанф Павлович — Ярославски областа Угличски хоржамий округагара депутат;

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума членаш:

Бобин Сергей Дмитриевич — Свердловски областа Первоуральски хоржамий округагара депутат;

Богатырев Николай Григорьевич — Воронежски областа Левобережни хоржамий округагара депутат;

Ветлицкий Вячеслав Федорович — Куйбышевски областа Октябрьски хоржамий округагара депутат;

Дементьева Раиса Федоровна — гор. Москвера Гагарински хоржамий округагара депутат;

Демидова Александра Ивановна — Калужски областа Перемышльски хоржамий округагара депутат;

Ильичев Леонид Александрович — Челябински областа Верхне-Уфалейски хоржамий округагара депутат;

Кириленко Андрей Павлович — гор. Ленинградера Политехнически хоржамий округагара депутат;

Корнюш-Чувелев Гелий Михайлович — Тульски областа Суворовски хоржамий округагара депутат;

Лалетина Маргарита Федоровна — Московски областа Балашихински хоржамий округагара депутат;

Мальков Николай Иванович — Приморский край Первомайски хоржамий округагара депутат;

Савина Ала Ивановна — Алтайский край Новоалтайски хоржамий округагара депутат;

Соловьев Юрий Филиппович — гор. Ленинградера Пролетарски хоржамий округагара депутат;

Тихомирова Любовь Андреевна — Ростовски областа Миллеровски хоржамий округагара депутат;

Филатов Виктор Андреевич — Новосибирски областа Куйбышевски хоржамий округагара депутат.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **М. ЯСНОВ.**

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Х. НЕШКОВ.**

Москва, Кремль, 15 июль 1975 ш.

РСФСР ПРАВИТЕЛЬСТВО — РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ ВIАШАГIЙОЛЛАРАХ БОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета соцам

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

РСФСР-а Правительство — РСФСР Министрий Совет укх составегIа вIашагIйолла:

РСФСР-а Министрий Совета Председатель Соломенцев Михаил Сергеевич.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель — Васильев Николай Федорович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель — Воротников Виталий Иванович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Алексаякин Александр Васильевич.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Демченко Владимир Акимович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Дыгков Валентин Александрович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Калашников Алексей Максимович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Карпова Евдокия Федоровна.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Кочемасов Вячеслав Иванович.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель — Лыкова Лидия Павловна.

РСФСР-а Министрий Совета Председатела заместитель, РСФСР-а Паччахьалкхен плановни комиссе председатель. Масленников Николай Иванович.

РСФСР-а лакхерчи юкъерча специальни образовани министр — Образцов Иван Филиппович.

РСФСР-а геологи министр — Рязанов Лев Иванович.

РСФСР-а заготовкий министр — Мешуков Павел Иванович.

РСФСР-а уназнlено лорарна министр — Трофимов Владимир Васильевич.

РСФСР-а хьуна мехкан гIуллакхий министр — Титов Федор Егорович.

РСФСР-а культура министр — Мелентьев Юрий Серафимович.

РСФСР-а ейгача промышленноста министр — Кондратьев Евгений Федорович.

РСФСР-а хьун боахама министр — Зверев Алексей Ильич.

РСФСР-а мелиораци хий боахамен министр — Корнев Константин Сергеевич.

РСФСР-а духхен шурийн промышленноста министр — Конарыгин Василий Семенович.

РСФСР-а кхачан промышленноста министр — Кисленчук Алексей Петрович.

РСФСР-а гIишлон материалий промышленноста министр — Маркелов Григорий Николаевич.

РСФСР-а просвещене министр — Данилов Александр Иванович.

РСФСР-а экъаьний боахама министр — Ванеев Николай Алексеевич.

РСФСР-а юртана гIишлон министр — Мальцев Николай Семенович.

РСФСР-а юрта боахама министр — Флоренцев Леонид Яковлевич.

РСФСР-а текстильни промышленноста министр — Свиов Павел Константинович.

РСФСР-а торговле министр — Шемаленский Всеволод Павлович.

РСФСР-а финансий министр — Бобровников Андрей Андреевич.

РСФСР-а юстице министр — Блинов Владимир Михайлович.

РСФСР-а автомобильни транспорта министр — Трубников Евгений Георгиевич.

РСФСР-а бахача наха бытовой гIуллакх дара министр — Дудеников Иван Григорьевич.

РСФСР-а жилищно-гражданси гIишлон министр — Гладыревский Александр Васильевич.

РСФСР-а жилищно-коммунальни боахама министр — Бутусов Сергей Михайлович.

РСФСР-а моттигера промышленноста министр — Успенский Виктор Константинович.

РСФСР-а хи флота министр — Кучмин Сергей Андреевич.

РСФСР-а социальни Iалашон министр — Комарова Домна Павловна.

РСФСР-а автомобильни некъаш делкьоеш эксплуатаци яра министр — Николаев Алексей Александрович.

РСФСР-а йоагача хIаман промышленноста министр — Панкратов Юрий Александрович.

РСФСР-а Министрий Совета гIишлошъяра гIуллакхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Басилов Дмитрий Петрович.

РСФСР-а Министрий Совета хьалхегахьа ресурсех пайда эцара йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Сазыкин Андрей Григорьевич.

РСФСР-а Министрий Совета профессиональни-технически образованена йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Камаев Геронтий Леонтьевич.

РСФСР-а Министрий Совета кинематографена йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Филиппов Александр Гаврилович.

РСФСР-а Министрий Совета издательствай, полиграфен, книжни торговлен гIуллакхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Свиридов Николай Васильевич.

РСФСР-а Министрий Совета маьхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатель — Фролов Константин Иванович.

РСФСР-а Министрий Совета «Россельхозтехника» Ерригроссийски объединене председатель — Веселов Николай Васильевич.

РСФСР-а Министрий Совета Центральни статистически управлене начальник — Дрочнев Александр Павлович.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **М. ЯСНОВ.**

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Х. НЕШКОВ.**

Москва, Кремль, 15 июль 1975 ш.

Цхьана оттаэь «Союз»—«Аполлон» яха программа кхоачашъеча дакъа ловцаш йолча «Союз» яхача космически кема хьалхара экипаж — Леонов Алексей Архипович (аьрдехьара вар) Кубасов Валерий Николаевич.

А. ПУШКАРЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТАСС ХОАМ

Орбите космически кема «Союз-19»

1975 шера 15 июле московски ханах 15 сахьати 20 минути яьлча Советски Союзе сигала дахийтад космически кема «Союз-19». Из лелаш я кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт полковник Леонов Алексей Архиповичи бортинженер Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт, технически Iилмай кандидат Кубасов Валерий Николаевичи юкъе йола экипаж.

Цу полето дIайолаьй СССР-ни США-ни кхоачашъеча, «Союз—Аполлон» яхача программагIа йолча, космонавтика историе чукъ ютара хьалхарча цхьана еча йоаккхача Iилма экспериментa юкъ. Полет ю 1972 шера 24 мае оттаьча, сигага космосе кхы а кхерамза полеташ чийташ дIахо йолча хана цхьана Iилма экспериментащ ера йола торо Iалашъен лерхIаш советски а американски а сага лелаш йола космически кемаши станцеши гаргайоалаяра а вIашагIкоттара а эша средстваш хьаяра цхьана балхаш де дагахьа оттаьча «Космически ара машаре тахкарех пайда эцарех хьакъехьа цхьана гIуллакхаш леладарах йолча Советски Социалистически Республикий Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташи юкъерча Соглашенега» хьежжа.

Ялх дийнахьа ялх буси йолча «Союз-19» яхача космически кема программагIа де лераI:

— космически кемаши станцени гаргайоалаяра а вIашагIкоттара а эшача, советски американски специалисташ цхьана хьовьча средстваш тохкамаш дар;

— советски космически кема «Аполлон» яхача кемаца вIашагIхоттара цуъна шин дени шин буси цхьана полет яр;

— космонавташ вIашин кема чура кема чу бувлаьа кхоачашлари полет йолча хана цхьана Iилма экспериментащ яри;

— «Союз-19» яхача кема автономни полет еча хана Iилма экспериментащ яр;

«Союз-19» яхача кема тIа я космос массе хана жала долча берката гIуллакх деш хилийтара лоархIаме хIума аьлча ВIашагIкхийттача Къамий Организацие байрах.

Лаьттана юхера орбите кемаш вIашагIхеттачул тIехьагIа байрах американски экипажага дIалургья, цо из Лаьтта кхоачийтаргья. Цул тIехьагIа советски американски космос тохкарашна байрах дIалургья ВIашагIкхийттача Къамий Организацега.

«Союз-19» яхача космически кема полет лелаш управлене советски Центро Советски Союза территорие тIа йолча наманшна хьежари станцей Атлантически океана акваторе йолча «Космонавт Юрий Гагарин», «Академик Сергей Королев» яхача СССР Iилмай Академе Iилма-тохкама кемай новкъостала.

Кема экипажаца тешаме бувзам лоаттабу. Кема ерригa бортовой системаш дерригIа бола беш я.

Космонавташ Алексей Леонов Валерий Кубасов дегIа уназцIено дика йолаш ба, полета программа кхоачашъе я болабеннаб.

СОВЕТСКИИ АМЕРИКАНСКИИ КОСМОНАВТАШТА БОАККХА ЛОВЦА

Байконур космодромера «Аполлон» яхача американски космически кемана вIашагIхоттаран цхьана полет ерач орбита тIа даккха сигала дахийтача «Союз-19» яхача советски космически кемага духьаларча телевизиони бувзаме гIолла хьожаш хилар 15 июле Коммунистически партен Советски паччахьалкхен кулгалхой.

Кема сигала дахийтале хьалхха «Союз-19» яхача кема командира Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта А. А. Леоновех, бортинженера Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта В. Н. Кубасовех КПСС ЦК Генеральни секретарага Л. И. Брежневега дIалайтар кема экипаж цхьана еча полета хьалхьежа оттадь декхар кхоачашдара йиззе кийча хилар.

Новкъоста Л. И. Брежнева «Союз-19» яхача советски космически кема экипажа, новкъосташта А. А. Леоновлен, В. Н. Кубасовнен ираз долаш никъ хилар, задани толамца кхоачашъяр, могаш-маьрша Даьхене цIаккхачар ловш ловца бьккхар.

Толамца полет кхоачашъяр ловш Л. И. Брежнева яштта ловца баьккхар «Аполлон» яхача американски космически кемана а цун экипажа Томас Стаффорда, Вэнс Бранда, Дональд Слейтона а.

Советски кулгалхой тешаш цхьана еш йола полет толамца чакхъяргхиларах а космически ара Iилма тохкамаш дара цхьана гIуллакхаш леладарна тоэш торонаш цо хьахьокхаргхиларах а.

(ТАСС).

Космически кема «Аполлон» сигала дахалехьа

ХЬЮСТОН, ПОЛЕТА УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 15 июль. (ТАСС спец. корр.). Цхьана еча советско-американски космически экспериментага хьежжа тахан московски ханах 22 сахьати 50 минути яьлча Дж. Кеннеде цIерагIча (мыс Канаверал) космически полета Центре сигала урагIа дахийта лаьрхIад «Аполлон» яха американски кема. Кема экипажаца ба Томас Стаффорд (командир), Вэнс Бранд, Дональд Слейтон.

«Союз—Аполлон» яхача цхьана еча программа лоархIамегIара дакъа чургда белгал ма-зарра 17-ча июле Европа доазон тIа шин кема вIашагIкхетар.

Цхьана оттаэь «Союз»—«Аполлон» яха программа кхоачашъеча дакъа ловцаш бола американски астронавташ — Дональд Слейтон, Томас Стаффорд, Вэнс Бранд (аьрдехьара аьттехьа).

АП—ТАСС телесурт.

США президента послани

«Союз» «Аполлон» яхача космически кемай экипажашка яхьийтад США президента Дж. Форда. Цу тIа белгалдоккхаш шин мехкий ямалаш тIаьхьалца хьа вIаккхаза а космосе цхьана ца бахалга а е бола ца баьлга а. Из исторически событи я.

Шун полет, йоах послание тIа, из я шийна гонахьара дуне дикагIа довзар духьа адамлено беча боккхачи балхашара кертера этап. Цо хьадьеккхад кхы итьяькха хIама а—цу лоархIамерча гIуллакха ВIашагIкхийттача Iиташтеха Советски Союзой цхьана къахьега йиш йолга. Кхо шу хьалха «Союз»—«Аполлон» яха кемаш сигала цхьана урагIа дахийта барт бича денз, шин мехкий экипажий членаша, Iилмахоша, специалисташа тIагIертташ, беркатеи, вIашагIо деши болх баьб тахан вайгара результаташ Iалашде гIерташ. Со тешаш ва, йоах послание тIа, оаш хIанз беш болча балхой шун хьоккамой вай мехкашта юкъера доттагIала бувзамаш дIахо дегIадоаладара новкъостал дергхьлярах. Дж. Фордо «Союз» «Аполлон» яхача космически кемай экипажаш даькъала йийнар могаш-маьрша а болаш полет толаме чакхъьалар ловш.

(ТАСС).

«АПОЛЛОН» ЯХА КОСМИЧЕСКИ КЕМА СИГАЛА ДАХИЙТАР

ХЬЮСТОН, НАЬКЪИЙ УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 15 ИЮЛЬ. (ТАСС спец. корр). Советско-американски цхьана еча космически эксперимента программа ма-яххара тахан московски ханах 22 сахьати 50 минути яьлча Дж. Кеннеде цIерагIча (мыс Канаверал) космически наькъий центрера сигала дахийтад американски кема «Аполлон». Кема тIа я Томас Стаффорд (кема командир), Вэнс Бранд, Дональд Слейтон юкъе бола экипаж.

Шин лагIа долча «Сатурн-1В» яхача ракета-носитела кема горизонтана гарга йолча аIадолаьча орбита тIа даьккхад. Орбита тIа даьнначул тIехьагIа «Аполлон» ракета-носитела тIехьарча лагIах дIаьхьастар. Наькъий управлене центрага беча хоамах экипажа членашна хьал дика да. Бортови оборудованега хьажа а монтажни орбита тIа балара кийча яра дукха маневраш е а болабечнаб уж.

Цхьана кхоачашъеча программа керттера дакъа дургда Европа лакхе 17 июле шин кема вIашагIдолла ьынна лаьрхIар. Шин ден-буйсан цхьана полет шин космонавташ цхьана кема чура вокх кема чу бовргба дизаза, дукха Iилма эксперименташ соргья.

Г. Стаффорда сигала вахалехьа аьлар тхо тийша да советско-американски цхьана еча космически полето вай мехкашта юкъера доттагIал чIоагIдергхиларах.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Пхе шера план хеташ хьалха кхоачаш а еш КПСС ХХV съезда сийлена пакъьбахаза доккхий социалистически декхараш тIаийна И Алиевски цIерагIча Новогрозненски меткхаьтта чакхлоачача заводе технологаша. Уж толамца кхоачашдара шера социалистически ах йоаржаьча устаншкашта юкъе хIаналехьа ерзлохаш я шоай пхе шера план кхоачашъяь коллективаш. Царна юкъе хьалха даттачарех я Васильева Лидия Николаевнас кулгалдеча № 43-5 йолча установка коллектив. Меткхаьтта продукци яраецашна пхе шера залаш 5 июле кхоачаш а я, хIанналехьа пхе шера планал совгIа до знахийцай иттаж эзараш сомий маьха товараш продукци.

ИйслагIча июле денз тIайоагIача пятилетка календарегIа товарни продукци арахецаш я пов. Кунишы керте латтача № 43—3 йолча установка коллектива. Цу шашкас установкал духка тIехьабоеш бад Маслов Виктор Васильевичa кулгалдеча Г-49 яхача установка технологаш. Шоай пхе шера задани 12 июле кхоачашъяьй цар а. Ер шу чакхдалалехьа цу кхаь установка коллективо пхе шера планагIа лаьорхIачул совгIа арахецаргья бIаьш эзараш сомий маьха меткхаьтта продукци.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

15 июле Москве, Йоккхача Кремлевски двореце хьайийлла нийсазлагIа хоржача РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси.

ЧIоагIа, дIаьхдаь тIодраш детташ, урагIайтта тIаийцар депутаташа новкъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Б. Н. Пономарев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов.

Сесси хьайийллар къаьнагIеа депутатех цаI волча Н. Э. Баумана цIерагIча МВТУ ректора, СССР Iилмай Академе члена - корреспондента Г. А. Николаева.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси гулденнад вай белггаларча хана, аьлар цо. Толаме чакхйоалаш латт нийслагIа пятилетка. Мехка шерра даьржад Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда кхийно елга.

Советски халкъ съезда нийсалона толхамех чакхъяьннача ший авангарда — Коммунистически партена гонахьа дийхха кхотадена. Из цIаьккхаза а къаьгга хьахьекхаю нюке союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка а къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка а даьрза хоржамаше. Коммунистийи парте бозцарйи йохаргйоаччча блока тIехьа цхьа барт болаш массане а кхаж тоссарца боллоша, колхозхоша, интеллигенце, эскарей флотен тIемахоша хьахьекхаю парте чурей арахьарей политико йоаза хьаллоацилга, Центральни Комитете, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Леонид Ильич Брежнев керте даттача цуй Политбюрое кIаьд ца луш, ве дерзIачох тIаберзабаь беш бола боллх керригача халкъо хьалоацилга.

Л. И. Брежневген Политбюро членашкей Г. А. Николаева аьлар: «Пурам да сона уккхаза болча Российски Федерацие Лакхехьарча Совета депутатий цIерагIа, тха республика берригача къахьегамхой цIерагIа цIемача дег тIера ше могаш-маьрша долаш а кIаьд ца луш оаш беча балха тIа керда толамаш дахар а довш хилар дIаала. Советски халкъа хьашташ кхоачашдарa, Ленина парте гIулакхa, коммунизма гIулакхa оаш шоаш ца кходаш гIулакх дар тхона къаьгга масал да депутата декхараш кхоачашдарах».

Пурам да сона, аьлар ше къамаьл даь волаш Г. А. Николаева, оаха массане а депутате боккхохаме декхараш сийлахча кхоачашдергалларах КПСС Центральни Комитета тешам бала.

Партийни группан къахьегIчар Советон тIаьналларца депутата Ю. Ф. Соловьева предложени йоалаю РСФСР Лакхехьарча Совета Председателалла депутат В. А. Котельников — академик, СССР Iилмай Академе президента декхараш кхоачашдер харжа.

Сессе берригаш раьза йи болаш тIаэн из предложени.

В. А. Котельников председателал а волаш дIахо хьу заседани.

Иштта хержав РСФСР Лакхехьарча Совета Председателя бархI заместитель.

ЧIоагIъю сессе заседаней регламенти дей повесткеи.

Сессе дувца оттаду е деш:

1. РСФСР Лакхехьарча Совета мандатни комисси харжар.
2. РСФСР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш харжар.
3. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдар.
4. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум харжар.
5. РСФСР правительство — РСФСР Министрий Совет вIашагIйоллар.

Депутаташа берригаш раьза я болаш хорж РСФСР Лакхехьарча Совета 21 сег юкъе вола мандатни комисси. Комиссе председателалла хоржар депутат В. М. Борисенков.

Цул тIехьагIа хьалхайхаю РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя цIерагIа РСФСР Министрий Совета Председателя М. С. Соломенцева йита РСФСР Конституце доагIаш а РСФСР Лакхехьарча Совета республика правительство вIашагIтохара даш оттадарца дийза а Российски Федераце Министрий Советo ший декхараш чакхдаьккха а лоарI РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка ший полномочеш Iо а йодх аьнна заявлени.

Дош лу КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара М. А. Сусловга.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето тIаьналларца, аьлар цо, предложени йоалаю аз Лакхехьарча Совета хьалхашка Российски Советски Федеративни Социалистически Республика правительства ший полномочеш Iохкарах Российски Федераце Министрий Совета Председателя из ваьдеи тIаьца е республика Министрий Совета бола могаба я.

Центральни Комитето тIаьдиллал сона республика Лакхехьарча Совета партийни группан къахьегIчар Советон хьалхаьхь йоле. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Министрий Совета Председателалла юха а депутат новкъост Соломенцев Михаил Сергеевич харжарах йола предложени шуга юкъа оттае.

Иштта предложени йоалаю Российски Федераце правительствах йола предложени Лакхехьарча Совете юкъа хьачуллуга новкъост Соломенцев Михаил Сергеевичa тIаьдилла.

Депутаташа берригаш раьза а болаш тIаэн РСФСР Министрий Совета бола могабеш бола сорди. Цу социаца РСФСР Министрий Совета Председателалла юха а М. С. Соломенцев хорж. Цукха тIаьдиллад РСФСР правительствах йола предложени РСФСР Лакхехьарча Совете юкъа хьачуяла.

РСФСР Министрий Совета тIаьналлад РСФСР Лакхехьарча Совето Российски Федерацие правительство вIашагIтохаш ший декхараш дIахо кхоачашделга.

Депутатий полномочеш тахкарах мандатни комиссе доклах йир мандатни комисси председателя депутата В. М. Борисенкос. Мандатни комиссе докладагIа тIаэн РСФСР Лакхехьарча Совете 1975 шера 15 июне хержача берригаш 904 депутата полномочеш бакъеш бола сопам.

Цул тIехьагIа тIаийцар «РСФСР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш вIашагIйоххарах» бола сопам. ЧIоагIъяьй массазара 14 комиссей шар председателаш.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах доклад йир Российски Федераце Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутат Х. П. Нешкова.

Депутаташа чIоагIдир республика Лакхехьарча Совета сессешта юкъе тIаийна Указаш, тIаийцаб доагIаш бола законаш сопамаш.

Дош лу КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкога. КПСС Центральни Комитето тIаьналларца цо йоалайир РСФСР Лакхехьарча Совета партийни группан къахьегIчар Советон хьалхаьхь йола РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла юха а депутат М. А. Яснов хоржарах йола предложени. Из предложени берригаш раьза я болаш тIаэн.

Иштта хорж РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя заместителаш, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара членаши.

Дей повестка ерггIанара дош РСФСР правительство — Российски Федераце Министрий Совет хоржар.

Правительства состава хьакъехьа предложени йоалайир республика Министрий Совета Председателя депутата М. С. Соломенцев.

РСФСР Лакхехьарча Совето чIоагIъю РСФСР Министрий Совета состав. РСФСР Министрий Совета Председателя хьалхара заместителалла чIоагIдир депутаташ Н. Ф. Васильев, В. И. Воротников. РСФСР Министрий Совета Председателя заместителалла чIоагIдир депутаташ А. В. Алексанкин, В. А. Демченко, В. А. Дьяков, А. М. Калашников, Е. Ф. Карпова, В. Н. Кочемасов, Л. П. Лыкова, Н. И. Масленников.

Российски Федераце правительства цIерагIа М. С. Соломенцев Лакхехьарча Совета дег тIара баркал аьлар доккхача сийдолчеи гIулакха тIа хьожабарах. РСФСР Министрий Совето, аьлар цо, дIахо йолча хана а тIагIеоттан дерггIен вазаре кхоачашъеогья КПСС XXIV съезда, Ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керта деттача цуй Политбюро решенеш.

РСФСР Министрий Совета Председателя наоте Центральни Комитетан депутатанте тешам белаo Российски Федераце правительства йоахаяй культурей хьалхеча, советски халкъа дахара хьал айдеча вай сийлахь-йоккхача социалистически Даьхе чие дIахо чIоагIйеча керда толамаш дахоа дерриг ницаш тооналш оершагIйоздерхилара.

Цу тIа ший болх чакхбаьккхий нийсазлагIа хоржача РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхарча сесси.

(ТАСС).

Чуйнинг лIаьмадайн латт Тында - Беркакит яха машинаньяьха трасса гаьнтара болаш. Из кхиъ Якутерча кIор боаллача моттигера болабенна БАМ-ан хIоттам хургба.

ХIаьз Якутски АССР территоре бола беш я «Бамстройпуть» яхача управлене вoдраьдеденей — гIишлон - монтажни поездх, механизированни колоннаш, мостоотряд. Ух хьанде декаш я вай чубаха цIенош, Нагорнии Золотинкех яха машеннаьхье станцеш, 9 доккхен 40 дIаьвчи тIий, цхьа километр ах килошера бIаьха тоннель, хIаьта 16 миллион кубометр сонгIа кхоачаиде деза лаьттанара балхаш.

Укх шера а хьабелла лаьрхIад Тында яхача «станцера Сивокчаи яхача разъезде кхачалва (36 км.) поезд хьадела ниcх.

СУРТА ТIА: Мордовски комсомоло бахкийтараш 150 сага лаьрхIача столовене цIенош даш боаx. Хьалхашкахьарбараш Тесиц Валерий Пелетаев Николай.

С. БЕЛЯВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ДЕРАГIА

ДИКА ХУВЦАМАШ

Дукха ха йоаццаш тха газета тIа кепа тоха араьннaр Наьсарен района «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча фермера кхоачамбоацараш дувцаш йола рейдова бригада материал. Цу тIа бахтаьдаьккхадар ферме цхьоалагIча квартале шура яккхарен вa пачхахьалкхенга йоххарен планаш кхоачашъе ца хилар, цул бахьанаш. Укх деношка шина ха даьл хилар тха, газет арадаьннача тIехьагIа мелагIа хувцамаш хиннад хьожаш.

Тхо дIаякхаьчача хана доаллан детташ бар доарнаш. Хьехса цар бегаш, белар. Цхьанна хьегIа а ухаш цIена йиллача кхоален кIаз латтача флягашка Iочуетт шурий веддараш. ГIоабаьцча бe доахан доладераш. Хьашка ула ьыта бьыцара масса. Статья йийца а йийца ферма ерригача коллективе, цкха оарцагIа а баьцна шоай кхоачамбоацарaш дIадаьхаз. Нагахьа сашa хьалхарча квартале план кхоачаш ца ец йиса яц, шоалагIча квартале тIеххоачашъяьй—2070 центнер шура яккха езача яьккхар 2825 центнер я. Планаш сонгIа пачхахьалкхенга дIа а ецал. Денгара денга IотIаеттaлу шура: 30 июне яьккхачул 87 килограмм дуккагIа яр цхьоалагIча июле яьккхар. ШоллагIча июле яьккхар кхы а лакхагIа яр, иштта дIахо а. Геттара дика бу болх Темирханова Марьяма. Шера даьш пачхахьлахь бетта кхоачашъяьй цо. Шера планагIа 1600 килограмм мара яккха ца езача шин бетта 2000 килограмм гарга шура яьккхай цо хIера беттача IаттагараIа. Из дика толам ба!

— Цул дукха тIаьха ца бусаш къахьег Евлоевас, Сагова, — йоах ферме заведующе Евлоев Хьажбийкара. Шуре декхьаар баьхаш да, баьшира конвейер дика вIаштIехьаяккхар.

— ДикагIа йола ду бах, — йоах отделене управляющe Бекмурзиев КъурейIа.

Дика вIаштIехьдаьккхах белхан сиеIиита а. ЦIенача, сийрдача цIагIа телевизор латт, приемник, керда газеташ, журналаш да. Пятилетка чакхйоалача шера декхараш планаши ше кхоачашъергхилара дог тийша, бIубенна тIаболхаш я ферма барттайна коллектив. Из вай хьамсарча парте XXV съезда сонгIат доарх1 цар.

С. АЛИХАНОВ.

ДЕРРИГА БАЛХАШ — ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

МЕХАНИЗАТОРИЙ КЕРДА ТОЛАМ

Боккха толам баьккхаб дIадахача шера совхоз - техникума коллективо. Кхоачашъяьр пачхахьалкхенга ялата гидуартiы йоххара нийслагIа пятилетка. ХIана чуйийна ялат чуэцаш ба совхоза болхлой. Пятилетка чакхйоалача шера механизаторашца лаьрхIад толамкага оесаре болх а байташ ялат чуэцача керда толам баьхха. 8—10 дийнахьа дерригa ялат чаI бертиг ю боабен пачхакъалкхенна дIалургIа оаха, йоах механизатораша.

Сатосса хIа я. Ленина ордем лелаю Евлоев Махьмад керте латIача Яндарча тракторно - кхаш леладеча бригаде беронга механизатораш вIашагIкхийттаб.

Къахьегама ЦIеча Байракхa орден лелаю звенеьевой Котиев Дауд, «Знак Почета» яха орден лелаю Евлоев Юсап, комбайнера Кациыгов Муса, Хамхоев Юсап, трактористаш Дурбеков Адам, Гайсанов Мухарбик шоай техника хийчъеш бахк. Цу гIарrата хиъе гIолло цацтахьа хьахоя совхоз - техникума керттерча агроцома Султыгов Махьмада оаз:

— Iаддрахьман, Муса, Юсап. Йоакъап ворхI сахьат доаллаш латт шо хIана я йистедалийза да, — раьза воаццаш сенна оал цо. — Кхашка дIадовла ха хьакхаьчай.

Ялат чуэца дика хийчо яьа 135 гектаров тIаpa мукх чуйила баьнаб. ХIара гектаров тIара чуийцар 20 центнер я, ялтагIа 18 центнер мара йоацач. ХIаьта кIа хьакла доладаьа. КIа чуэцара балхаш шера доаржадалехьа хьаь тIа а яьхa комбайнаш бола бе мел кийча я хьежор. тIехьагIа болх соца а баь гучадахийта диса кхоачамбоацараш механизатор юстволозалш «волладагвоацаш».

Комбайн юхасецача из фу бахьан долаш юхасецай хa сиха тIаьоха керттера инженер, бригадир. МалагIа кхоачамбоацар бахьан долаш сецай белгал а даьлахе из сиха юстаадоаккхилга Iалашду. Еха техника тоaе кийча йолаш «техничка» латт хьай тIа миссе хана. Кхаь тIа ю комбайнашта запoвна.

Пайда боацаш цхьа минут а йоаггйоацаш вIаштIехьбаьккхаб болх. Кхьиетта делкъайта механизаторашка хIама даийта еза ца хьатIаяхьачаьа а юхасецаш ялат чуэцал йола агрегаташ. Комбайнаш тIа бола беш бенаш заводской болча механизатораша хувцалу.

Пхиь комбайн я бола беш. Уюхаза ялат чуэцаш комбайна тIа дIаязадаь латт: «Социалистически довкар: Хамхоев Юсапа тIаийнад гурахьа дийна кIа 20 гектара тIара чуэца, дийнахьара норма 14 гектар мара йоацача. 400 центнер мара планагIа ца йоагIача 420 центнер яьхха. Деррига ялат чуэца 8—10 дийнахьа. Аз яхье вoх Кациыгов Муса. Иштта йоазонаш латт Котиков Iаддал-Мажита, Кациыгов Мусай, Даурбековгlар Iаддрахьмана. Йоакъапа комбайнаш тIа.

— Укх шера отталь социалистически яьа хьалаш цIаккха ца хиннача тайпара да, — йоах совхоз - техникума парторга Умаров Беслана. — ХIаов дийнахьа хьалхара моттиг яьккхачоa сонгIата 15 сом яхца, карара кара теля цIе вьмлеа лу. ШоллагIа моттиг яьккхача — 10 сом, кхоалагIча — пхи сом. Цул сонгIа, берига бола йистебаьлча яьа итогаш хIалхара моттиг яьккхача сонгIата 100 сом дала оттадаьа. шоллагIа моттиг яьккхача—50 сом, кхоалагIа моттиг яьккхача — 25 сом.

— Ялат чуэца доладаьча хьалхарча денешка доиз хьалха латташ хьавoагIаo Хамхоев Юсап ва. Цо ший «Колос» яхача комбайнаца хIара дийнахьа 9 гектар норма йолча 14 гектаров тIара чуийцо ялат. ХIаца хьалха ва Кациыгов Муса. ХIара дийнахьа цо 14—18 гектара тIара кIа хьоах. ЯлтагIа хи да цул комбайна тIа кароа-кара тела цIе вьмлеа йоалаа, хIара дийнахьа цо шаьлй пхийтта-пхийтта сом ялма.

Цул тIехьа ца беса гIевташ къахьегаш ба комбайнераш Котиков Iаддал-Мажит, вежарий Даурбековгlар Iаддрахьман Йоакъап.

Мукхи цIаи чуйийчча чуэткаш тIа хе ца йойташ бола бе йоалаш Гандалоев Исраила кулгаллаш доакъаш кийдеш йола бригада. Кхьа комбайна тIехьара ца гулдe кхуу шай преспод6орщикаца тракториста Евлоев Махьмада. Дика бола бу Даурбеков Адама, Гайсанов Мухарбика, кхьабоацша довкъар Iалашдеча. Кхай тIа яза кийча пачхаш дIачуэ доахкаш долча бормена юххе. ХIаьнаe 100 тонн гоогга ца дIаяаа. Чаш цIенденнача кхаьне ярйоаl пахам ду агрегаташ. Уккхаза аьхаз 35 гектар сонгIа лаьтта. Хьынаo цийдаь бола бу механизатор Даурбеков Уматтиров. Шин дийнахьа пхиъцитта гектар яьхай, вай норма 4,5 мара йоацача.

А. САГОВ.

ХИЙ КХЕРАНА ДУХЬАЛ ОТТ

«Донгипроуглемаш» Iилматохкама института экспериментальни заводе (городе Донецке) кийчъьай лоамаш тIо бохабара йолча импульски водомета опытни образец.

Цу машено хIара 3—4 секундагIа «елакхийт» 1,2 литр боарам бола хий заряд. хIаьта Iалеьмате бoккхача низаца кхерах еттелу иа.

Секунд 6—7 эзарагIа дакъа йолча хана еттаьча заряда низ цкьаккха тайна лоаман кхера цунна духьал отта ца луш чIоагIа ба.

Тохкаш беча хана ших метр сомача гранита вьхай цемент юкъе етташ беттача пенах шин сахьатев ах сахьатев конторагIа из яьккхача къоаргагIа оергIатта автомобиль чакхъяргьяр. Цкьа «тоххаш» пхи миллиметр сомача болатах чакхьаьннай иа.

Водомет хьаийраш кхачоa, аьхха лоаман бахкаш деча хинна иа Iеш, халкъ боахама дукхача пхьоча доакъошка а, лоамаш тIох, бетонах яь хIаьмаш йоаве езача, ухи дейхийта ца езаш йоале а ниякъацаь яз.

Шахташка из шерра лелаиро торо хулийтаргья доархIаме социальни, декхар кхоачадие — къахьегам дикка оттача боаккхаргба, хIана аьача, дом из яккхийташ боах бе йоаш хургьа цунна.

СУРТА ТIА: породоуборочера машинa тIа оттаь импульски водомет.

С. КРЯЧКО сурт.
АПН.

ТВОРЕ ДЕШАШ

ДЕГIАЕНАЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ

СССР-ерча дегIаенача социалистически обществе наькъа маIан даьшхад КПСС XXIV съездо. Съезд хиначул тIехьагIа цуй решенеш кховчашъяр дукха кховсам лоаттабеш дIадаха шераш белгаладаьхар хIемаш кхоллаш дола мехка низаш сихха дуккагIа хиларца, социалистическа обществена отношенеш ергаюлаш тоаяларца.

Болхлой класс, колхозни ахархой, интеллигенца дIахо шоайла вIаши гергахийтара, городаи юртен юкъера, хьаькъалцеи низаци беча балха юкъера башхалонаш кIезигкIезига йоахаш дIаяхара тIаерзаяь я вай парте политика. Хургйола XXV съезд доарэIаме веха а хиина дIаоттаргья бухсоцаш ше дерхIар классаш йоаца общество хьалъелга а долаш йолча КПСС социальни политика хIанзарен дIахорен декхараш белгалдаьха даькъе.

Капитала мехкашка бахача наьха антагонистически, дифференциаци кIоарглуча, эксплуататорски обществa вIаш духьаленаш ерлуча, цуй юкъара кризе йоккхагIа хулча, классий къовсам чIоагIлуча хана вай лоарзагIа ца долаш коммунизмага долхаш хиларо, къахьегамхой ерргa отрядаш ленински партена гонахьа айхха кхотавларо шаьра хьаькхаш социализме совденаш.

1.

ДегIаенача социализма, Iилма-техническа прогресс сихъеннача, мехка дIахо индустриализаци урбанизаци хулаш латтача, деррига обществена вахара интернационализаци кра процесс кIоарглуш латтача хьалашка наьхa саьна кувцалу классашта социальни группашта юкъера дукхала соотношени.

Шерлу болхлой класса мугIараш. 1960 шера 45,9 миллион саг волаш хинна уж 1974 шера 70,2 миллион кагга кхоачаш дукхагIа хиннад. Болхлой классаца ийсбача а вешта а наьха салла кIезиглуш латт колхозхой. 1965 шера 18,6 миллион сaг хинна уж 15,7 миллион саг мара вацар 1974 шера. ДукхагIа хул хьаькъална болх беш боза болхлой. Къаьтта сихагIа йоккха хул хилъа боахаме болх беча болхлой группа — 1960 шера 8,8 миллион сагатара 1974 шера 21,4 миллион сагага кхоачаш. Вай обществе социальни структура дегIаара даькъера уж ерргa тенденцеш укх гаргагIарча хана а йолаш хургья.

Социализма хьалашка социальни башхалонеш а городерчеи юртарчеи къахьегамхоша юкъера башхало. Городашкеи юрташкеи бахача вахка дукхала соотношени 1960 шера 49 : 51, 1970 шера 56 : 44, 1975 шера 60 : 40 яр. Юрташка баха нах пхе шера 5,6 миллион сaг кIезигбеннача метте, 17,2 миллион сaг дукхагIа хиннаб городашка баха нах. Цу пхьан хаппа теркалде деза юрташка бахача наьха социальни структура наьха сашa хувцаенна хилар. ХIана цу даькъе дукхагIа бe совхозашка, промышленни транспортни предприятешка, хIаьта иштта вахаша гIуллакхаш деча сфере къахьегаш бола болхлой.

Городаи юртаи юкъера оадо башхалонаш дIаяхара процесса ший материальни лара я юрта боахаме кIамаш кхоллаш дока низаш сихха, дегIакхувлар, цуй дерриго доаккъеш керлача техникаца чIоагIагIа кийчлар, производствала дIахо концентраци специализаци яр, боахамий юкъара коопераци агропромышленни интеграци яр, социалистически доалахьен ший форма вIаше гарга йигар. Тхан квалификаци къахьегамах вах телареча юкъерча боарамга деллача юрташка беха вах городашка беха нах гарге хилар. хIаьта колхозхой уж жамо бола совхозий болхлой категорега тIехьабуе. Цхьабакъда юкъеенна из юкъ тIа-тIа кIезиглуш йоагIа. Бетта юкъера алапа 1974 шера 140.7 сомaга дIакхаьчар, 1970 шера хиннача 122 сома метте. Обществена боахамера колхозхой доходаш аьхь шера 22 процент сонгIа дукхагIа а хинна, хIана бетта 91 сом да. Цу цхьан хаппа теркал ца деш дита йиш яц, юрташка бахача дуккха а дукхагIа болча дезаллий реальни доходаш ма-дарра дьлча шоай доалахьарча подсобни боахама чотах городерча дезана доходашта гарга кхоачаш латташ хилар. Цу боахама социально-экономически маIан вIашдухьале йолаш да. Колхозашта, болхлошта, гIуллакхерча наха эшараш кхоачаше наьрIа болча цул дара шаь доалахье хилар, дезала боахам алсамбаккхар я. Цхьабакъда, юкъера лаьрхIача цига йоаккхаш йолча продукте дукхагIа даькъа хила меганар закупочни организацешка колхозни базар тIее доахкаш хиларах цу тайпара боахам йоазаш йола кагий товарни производства элемент шийх йоалаш ба Городашкеи юрташкеи бахача наьха вахара образгера оадо башхалонаш дIайоахаш хилар, кIезиг-кIезига деш гоглу — обществена юртбоахама продукци, итара хьалха бахача наха продовольства дукхагIа Iалашьерга хьежжа, — ший доалахьарча боахама доазонаш.

Городаи юрти вIаши гарга йигара процесс хул иштта коммунально-бытовой гIуллакхаш дареи культураи даькъе а. Хьалдеча чуIеча дIеной тай, наьш хувцадалар, кагийча юрташкеи кIотарашкеи баха нах йоккхайча хIандарчар тайпарча поселкашка баха дIачухувлар, наькъаш декхар, обществени шийдоалахьарен автотранспорт шерра дегIадахар, массанега а юкъера образовании яккхийтар, радиои телевидени масса метте дIакхачийтар, юрташка масса метте культура учреждене хьалъяр — иштта да цу даькъе юрташ городаш юкъера башхалонаш дIаяхара наькъаш. РСФСР Iаьрша йоацача лаьттай зона социально-экономически дегIайоалаяра программо белгалдy Россе исторически хьалхийнача центрерча йIаьххача ханара тIехьале йолча цу прогрессивни процесса наькъаш. Республикашка, крайшка, областашка комплексни социально - экономически планировани дегIайоалаяро йиш хулийт, моттигера масса тайпара хьалаш теркал а деш, еллара доахка социальни декхар кхоачашдаро дерхIараша методашa ма-ярра къоастае.

2.

Социалистически обществa социальни структура эргаьйкха тоаяра ерригача процессашта юкъе латт болхлой класс. Из дегIайоалаелга Iилма-технически прогрессана карагIаьяр производства деррига доакъошта юкъе кхахьарца дувзаденна да. Цу цхьан ханна айлу болхлой класса культурно - техническа боарам, цуй юкъерен специальни образовани, болхлоша даькъе дукхагIа лоаш Iилма-техническа творчестве, духовни беркат хьакхоллеча.

Нахаш наькъаьлцел бола беча болхлошта юкъера башхалонаш дIаяхара процесс укх тIеххьарча яттшерa бокъонна гуччахьа сихъеннаб. Из дела городе а юрта а, хьалкъа юкъарчеи колхозни болхлошта цхьабакъда дукхагIа гуш йола белгалонаш промышленносте, технически кийчлара дьлача хьалха латтача цул доакъошкеи предприятешкеи хул. Хьахулаш сиха оадолаша латт дакъа квалификаци йиза юкъера, юкъера специальни, хIаьта дукхагIа лаккхера образовани йолаш болча, Iилма-техническа эпашта агрегаташка бола байтаеш оборудовани вIашагIйоллаш чан найсъеча хана бала могIатте юкъеккхьалш болча болхлой дакъа. Геттара шаьра белгалдоалий да, 1970 шера дьлча перепиcа доннееIа юкъера специальни, йистелайза лаккхера образовани йолаш бола вах ерраш хилар: горновийштеи болат доаладераштеи юкъе 9,8 процент, наладчикашта юкъе — 16,5, газ мехкаьттеи доахача операторашта юкъе — 8,4, химерча аппаратчикашта юкъе — 9,7 процент. Мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте 1973 шера берригача техниках 44 процент балха моттигашка къахьегаш бар. Социалистически литература тIа болхлойн интеллигентий даькъа аьа цIи йоакккхаш волча цу даькъах лархIа мегаргболаш ба, тхоа хетаргахьа, балха моттигашка къахьегаш бола инженераш техникаш меттел, иштта йиза юкъера юкъера образовани йолаш, курсашка практически бола беча юкъагIеи белггаларa технически знанеш Iохкаш иштта чоалхане бола кхоачашбеша бола болхлой а.

«Коммунизмана вай дукхагIа гарга хе- доля, айхагIа хургба низаце хьаькъалцеи беча балха юкъера бувзам, белгалдаьккхаз КПСС ЦК Генеральни секретаpa новкъоста Л. И. Брежнева. — ХIанзаe а дукха моттигаш я хьалхагIа коллагIа вола инженер а лоархIавергеоаш йола оборудовани йоккхийи чоалханеи комплексаш болхлочо лелаеш».

Инженераштеи техникаштеи гаргагIа латта болхлой дакъа оздалуларах бIарга ца го йиш яц хьатIайоагIача исторически хана болхлой класса интеллигенцие вIашагIъухкилара дийна зIырган. Цу тайпара волча болхлочо ший гIуллакхашка квалификаци низаца хьега къа квалификаци хьакъяха хьечача кьица материальни беркат хьакхоллар техническа творчестве, обществена гIуллакхашка хьенаре дакъа лацарца духовни ценностaш дегIайоалаярца геттара дика цхьана тарду.

Болхлой класс инженерно-технически интеллигенцие гаргавлар цуй массе оагIорахьара квалификаци масса меттера технически кийчо, образовани, культура айялара дарда тIа лакъаларах дIакъоастаде йиш йолаш да. Нагахьа санна 1952 шера юкъера юкъера я цхьа лаккхагIа я образовани йолаш промышленносте 2,4 процент, 1973 шера — 29,7 процент болхлой хиннабале. Къоначарна (30 шерага кхачаллца ха яьнараштe) юкъе — ахаьнел сонгIа хиннаб. Промышленностерча квалификацировании боацача болхлой дакъа 10 шера (1962—1972) 37,5 процентагара 27,5 процентага кхоачаш кIезигденнад. Цу даннеца тешаа ду къаьстта а укх тIеххьарча шерашка тоьал йоккха прогресс хинна хилара. ХIаьта я квалификацега дIалачча доагIа латта болхлойи колхозхойи даькъа боарам дукхагIа кийчо йолаш болча болхлой боарамга кхоачабеш йIбелга итара актуальнегIа йолча социальни проблемаш цаI йолаш юс.

Из къоастача керттердар— укх гаргара пхийтта —

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

ДОГ ГІОЗДОАХА ХУВЦАМАШ

Дерригा а бархІ шу мара дац Грозненски района «Юбилейный» совхоз вІашагІъелла. Из боахам хьахилхь 1967 шера бьацадаарийн шурийн номер кхоъ йолча совхоза цхьан отделенех.

ЗІамига боахам бар из цу хана. Лоха бар чубахьаш хиина хьувкъам а. БархІлагІа пятилетка чакхйоалаш а баш-ха дукха яцар совхозе хьафоанаха продукци. ХІара гектарa тІара 98,7 центнер бьацадаараш мара чуйдацар, кІезига дар чудахьа ялат.

ХІьта хІанз? ЧІоагІа кетгІаєнай экономика. тоаденнад цаьла вахара хьал. Нагахь сана 1971 шера боахаме 3500 тонн бьацадаараш гулдаьдае, дІадахача шера уж гулдир 5200 тонн. ДІадахача диъ шера плани социалистически декхараш сийленца кхоачашдаьд, вешта аьлча, план 16300 тонн йолча 20000 тоннал дукхагІа бьацадаараш дехкад пачхьалкхенга.

ДукхагІа хиннай цу юкъа совхоза юртбоахама техника а. Итт трактор мара ца хиннача 35 трактор я хІанз. «ДДА-100» яха йиъ установка, 12 автомашина, массехк комбайн я совхоза доалахьа.

Белгаллаккха деза, цу юкъа совхозе йоккха опыти гоьзаля йола механизатораши болхлойи хьалкхийнилга. Доккха производствении толамаш доалаш чакхдаьккхар пятилетка диълагІа шу коммунисташ Махамаев, Мудиев, Гиреев керте латтача бригадаша. Толамга болаш бола цикъ кхычарна гойташ йола «маякаш» хиина дІаэттаб коммунисташ Бачаев Султан, Асиев Махьмад, иштта кхыбараш а. ХІьта хьанна йовзац цу совхозера цІи хеза бьацадаараш леладер, РСФСР Лакхехьарча Совета депутат Хусанова ПаьтІамат. Цо кулгаллеча бригадо 243 центнер бьацадаараш даькхар хІара гектара тІара дІадахача шера.

Шерра баьржаб совхозе кхаяпко, бешамашка къахьегаршта юкъе коммунистически къахьегама тІехьара болам. Ия цІи лелаеш я бьацадаараш кхедеш йола ци бригада, бІаь тарга сага ешзай коммунистически къахьегама ударника ций дола цІи.

1970 шера 360 гектара тІа бьацадаараш кхедеш хиннадале, укх шера уж кхеду 516 гектара тІа. Кхедеш дола бьацадаараш да; нарсаш, помидораш, кабуц, кабачкеш, кхыдараш. ДІадахача шера хІара гектара тІара чуйцар 200 совгІа центнер бьацадаараш. Нагахь сана 1970 шера пачхьалкхенна дІаденнараш кхо эзар тонн бьацадаараш мара хиннадеце, укх шера социалистически декхараш тІаййцад цар пачхьалкхенга ялх эзара пхи бІаь тонн бьацадаараш дІадала.

1970 шера хІара гектара тІара ламсихар 20 центнер ялат, хІьта дІадахача шера хІара гектара тІара чуйцар 35 центнер. 1970 шера совхоза хиина пайда 26 эзар сом бар, дІадахача шера 207 эзар сомага дІакхаьчаь из. Хьалха совхоза болхлоша хІара бетта 60—70 сом аланн эцаш хиннача хІанз шоза дукхагІа эц. Цар даьха къахьегама толамаш пачхьалкхено совгІаташца белгалдаьхад.

Совхозе кІезига бац Къахьегама ЦІеча Байракха орденаш лелаераш. Из деза совгІат денна вах саг ва. Царех ба бригадир Романов Андрей Филиппович, тепличчица Хажбахмадова Закият, тракторни бригада бригадир Калаев Упа, кхыбараш. ХІьта бьацадаараш кхелеча звеньевойна Байсарова РабиІата енияй Октябрьски революце орден. Цо шийна тІачІоагІъяьча гектара тІара план 200 тонн йолаш 450 тонн кабуц чуэц. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 277 центнер кабуц чуэц цуо аьенос.

Совхозе кхыча бригадашта юкъе хьалхе лелаеш хьайоагІа РСФСР Лакхехьарча Совета депутата Хусанова ПаьтІамата кулгалдеш йола бригаде. Шоашкара масал гойташ дика къахьегаш ба болхлой Гончаров Алексей, Малочаева Жовжан, кхыбараш. 150—200 процент кхоачашъю цар шоай кормаш.

Совхозе 100 гектар сомий беш я. 1970 шера 77 гектар мара яцар из. Дика пайда лу сомаша. ДІадахача шера план 56 центнер йолаш хІара гектара тІара чуйцар 80 совгІа центнер сом. Бьацадаараши соми пачхьалкхенга бохкара ихе шера план ханал хьалха кхоачашье лаьрхІад совхоза болхлоша. ХІьта ялат дІадалара ихе шера план диъ шера кхоачашьяьй.

1970 шера совхозе болх беш вар лакхера дешар дийша 12 саг. Тахanарча ден совхозе болх беш ба лакхерен лаьрхІа юкъерен дешара образоваии йола 44 саг. Царех 32 саг лакхера образовани йолаш ва.

Шератара шерага тоалуш латт совхоза болхлой вахар. Из го йиш я хІара цІагІа цІачуяьлча. ХІара цІагІа телевизор, радиоприемник, холодильник латт, хІара кховолагІча болхлочунга мотоцикл, легковой машина я цІиа.

— Дог хьесташ я тха совхоза керда усадьба, — йоах парткома секретара Баркинхоева Бориса. — Совхозе хьалдаьд шишша дезал чубахаш дола пхийтта цІа, хьалдеш бархІ цІа да. Хьайийлай 50 моттиг йолаш берий ясли, керда яь тика я, иштта совхоза чутах хьалъяьй бархІ шера дешара школа, юрта юкъе гІоллае асфальта никъ а ба булдеш. Укх шера хьалъяь йоал комсомольско - кагирхой лагерь — 320 моттиг йолаш. Цу лагере салоІаш а, совхоза гІоновкъостал деш а хурга дешархой шоай ахкан каникулех. ХІанз совхозе болх беш я республике цІи хеза йола дешархой производствении бригада. 120 дешархо ва бригаде дакъа лоацаш. Цун кулгаллеш я хьехархо биолог Максименко Любовь Павловна.

Иштта хувцамаш да совхозе укх ихе шера хиннараш. ХІьта дІахо йолча хана боахама экономика лакхъяра, шеай юртара культурно - бытовой хьалаш товдара, КПСС XXV-гІча съезда башха-дикача толамашца накъабахара уйла еш къахьегаш ба «Юбилейный» совхоза кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш, беррига болхлой.

О. ШАДИЕВ.

ЙийсагІча пятилетка хІанзача шерашка доккхий хьокхамаш даьхад Ачхой - Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза сомаши бьацадаараши кхедеоаша.

Пятилетка чакхйоалача шера а дика хьийкъад бьацадаараш. Къаьстта дика хьокхамаш гойт Яхиев Махьмуда кулгаллеча бригада. Помидораш хІанз а чуэца йолаяьяц. Шийлуш латт. Цхьабакъда 6 гектара тІара нарсаш шозза чуийцай хІанзале. «Самашкинский» консерви комбинатен мах беча оагІорзадеикех 20 тонн гаргга нарсаш дІаеннай.

СУРТА ТІА: хержа стандартни йола нарсаш дІаяхьийте кийчъеш ба бригада болхлой.

Т. АРЧАКОВА сурт.

КУЛГАЛХОИ КОЛЛЕКТИВИ

Беркат совдоаккхаргда

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелочу ферма бригадира Быковец Петр Ивановича дуьхь

Цхьайолча хана оага хоатт: «Ма чІоагІа тІера ва хьо, цу хьайбашта, хІанад из?». Цу хаттара цу сахьата жоп долалургдац. Даьгара-вьлагара кхаьча дакъа дий а хац. ЗІамига кІаьнк волаш венз хьайбашта Іунал де Іема ва со. Полтавски области ахархочун дезале ваьв со. Колхозаш йоахкача хана са дай нанен тха юрта вІашагІъеллача Ленина цІерагІча колхозе бахар. Дукха ха ялале са да колхоза правлене председателалла хьожавир.

Хала ха яр. Боахамашка тракторш яцар. ХІьта ваха хьишаре къахьегар, тахaнарча гІозача вахара лара йолаш. Цу хана, кошаш берзан ферме ухаш доарьай, скотникий болх бІаргабайча дезаденна хала дезаш да сона хьайбаш, хІьта из безам тахaналца аз хьабеніаб.

1938 шера ворхІ класс яьккхачул тІехьагІа Кустанайски области Семиозерни района «Коминтерн» яхача совхоза учетчикал балха вахар со. Болх дукха бар. Цу хана сайга дас яхар дагадоагІа сона: «Са воI, халкъа кепиг кходелахь. Іа теркал ца деш дІалахийтар юха сона маьха а хиина хьоттаргдац хьона. ХІьта сомах бІаь эзар сом хургда. Из пачхьалкхенна доккха зе да».

Уж дешаш дицлургдоацаш дег чу дессаа сона. Цуа тІехьагІа миччахьа а се болх беш мел хиннача халкъа рузкъа кхоадергдолаш пайда эцаша йола боахама чура торонаш лаха хьожар со.

Къизача моастагІчо тІом хьоабир. Хьалхарча шерашка зІамига ва аьша тІем тІа вагапзар со. 1942 шера Свердловски пехотни училище деша вахийтар. Кастталашка кхьеча добровольцашца цхьана тІем тІа хьожавир. Сталинграда баь то бохабеш а Волга тІара моастагІий лелхабеш а дакъа лоацаш хилар со. ТІаккха кхала чов хиина ялар. Берлин йоаххаш мара тІем тІа юхавайш хилапзар. ХІьта бІаргадайра сона фашистехи цІтадель йожаш. ТІема юкъе хІездага дакъа лоацаш хиннавале а дукха ла дийзар.

Уж лара деноп дІадахе 30 шу даьннад. Цу хано чукъ аукха хувцаденнад вай вахар. ТІема кхерам боацаш машаре, вах гІоза бахаре дукха къахьег КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте волча Политбюрос, Советски правительства.

Мехка халкъо боахам деІа-боалабеча доккхий толамаш доах вай халкъо. ХІаравар сакна со а гІерт вай Даьхен рузкъа дебаде, цун иаз чІоагІбе.

ТІом чакхбаьнначул тІехьагІа Уралерча металлургически завода мастер волаш, Камска ГЭС-е гІишлонхой бригадина кулгалдеш хиннав со. ХІьта а хьайбай боахамерча, кхашкарча балха уйла тІалаьттай. Миччa бесса дале а ахархочун вахар сона гаргагІа хетар.

1963 шера «Горячеисточненский» совхозе сай дезалца вахача вера со. Юххьанца комбайна тІа, хьатта оахаш болх бир. Цхьа ховкъостаьша Іохайта къамаьл деш дагІаш цхьанне аьлар: «Петр Иванович, хьона хьайбаш дукха деза, вьша хезад тхона. Совхоза хьакхарч лелаеча ферме болхлой эш. ГІоргварий хьо цага?».

Дукха уйла яцар аз. Завьлена язьъ директор волча вахар со. Вaха дехке а вьшнaвац.

Ах шера хьакхарч лелаеш хилар со. ТІаккха бригадирал хьожавир. Из гІулакх бекхтокхаме хилар кхета а деш дукхьаша раьза вацар со. Цхьабакъда, ферма хьалха латтарий мугІарашка хилар лоаш из гІулакх хьатІаьаллар аз. Цуа тІехьагІа коммуниста тешам а бенна парте дІайийнар со. ХІанз сайх бенна тешам бахьбе безар.

Дукха къахьега дийзар ферма рентабельни хилайтара. Къахьегама дисциплина тоарца дІадоладир из гІулакх. Къайле яц цхьаболча хьакхарч лелаераша шоай декхараш ледара кхоачашдеш хилар. Болх тасса лелаберашка шоашта из могІйтриг ца хилар дІахайтар, хІьта дел распорядок телхаераш дІабаьхар.

Тха совхозе хьакхарч кхееш шиъ бригада я: тха яр наци хьакхарч лелаеш я, вож — дулха кхоабаш я. Уж шаккха бригада къаьст-къаьста производствении единицаш я. Иштта дале а тхоайла новкъостал деш, вІашн бувзам болаш да тхо.

Вокх бригадага оаха дІалу дулха чуоттае цих бутт баьнна хьакхий хурсаш, хІьта цар тхона е нана-хьакхарч е хрякаш хьалу.

БархІлагІча пятилетка плав тІехкхоачашеш чакхьаькхар оаха. Цу гІулакхо дог айдир коллектива.

Иштта дикача толамашта чакхдаьккхар ийслагІча пятилетна хьалхара шу: 1971 шера дерриге тІакхийтта дулх 685 тонн яр, план 575 тонн йолча. ДІа ца къастийташ дика Іунал деш хьалхкхийр хурскаш — пламал 1712 дукхагІа. Иштта лакхара толамаш даьлар тІехьа тІадоагІача шерашка а. Цхьабакъда, къаьстта беркате хилар пятилетна къоастамбу шу. Планал совгІа 442 тонн дулх тІакхийттар хьакхарчашта. Дукха дукхагІа хилар хурскаш. Совхозе из ферма Іоийллача деш иштта хьоккам баьккхаб.

Шерагара шерага иштта хьоккамаш доахаш хьабоагІача тха хьакхарч лелаераша ийслагІча пятилетке хьакхарчашта дулх тІакхетийтара, хурскаш ихера плав совкха кхоачашъяьй. Цу хана деиз 1970 шера чотах 3600 хьакхий хурск кхеяб.

Цу цифраша хьаьокх мел овсаре къахьег тха коллективо. Хурскаш хьалкхееш Іилламате дукха къахьийгад. ТІехьарча кхаь шера ферме наІ хурск еппаш.

Тха бригаде хьакхарч лелаеш 18 саг ва. ЦаІ вац царех шоай ескар кхоачаш ца деш. Доахача хьокхамашка диллача толаш бараш а ба тха бригаде. Царех ба коммунист Макарова Александра, цун новкъостай Глушакова Елена, Теленина Мария, Дроза Антонина, Куцева Екатерина. ДукхагІдолча даькъе царна хІалатт бригада дукъ. Уж массаяр итт шерал совгІа ферме болх беш я. Балха говзал дика караерзаьча царна дика хов шоай декхар, хьайбашта фу эш.

ХІара болхлочо 24 накахьакха тІачІоагІъяьй. Нанахьакхарч 2х2,7 метр йолча клеткашка йоахх. ХІара кхаь хьакхана лаьрхІа корпуса юхе фега араяза лелае площадкаш я. Кхаь даькъа йойтъа хий латт цага: цхьане чу концентраташ я, вокхар чу минеральни добавкаш.

Іаи замалахь яра а йоахаш хьакхарчашта шелал ца кхетайта корпуса чура кхоъ клетка вІашагІтох — шиане чу хьакхарч а хурскаш а йоах, кхоалагІчох салаІа площадка ю. Цхьаккха хІама хІадохад, хІьта хьахулар гуш да.

Боккха теркам тІабохайт хьайбаш кхабара. ХІара хьайбана дийнахьа 3,5 килограмм худар лу. Из кийчду чкъаьрнаца, минеральни удобренех эзьча концентратах, 40—50 грамм тухи мелл тох. Цул совгІа 2,5 килограмм моша доакъар, судаика, люцерна, хІьта Іай 0,5 килограмм баьцний хьоар тох. Из дерриге а дийнахь кхоззаз лу: ІуйрІийнеи сайрийнеи — худар, хІьта делкъийга — моша доакъар.

Белгаллаккха деза, цхьабола хьакхарч лелаераш рационе юкъе дукхагІа концентраташ яийтара тІера хилар. Из сел пайса летац сона. Концентрованни доакъарца питательни веществаш дукхагІа я. Цхьабакъда, керттерча даькъе витаминаш дукхагІа йоахха моша доакъар ца хилча хурскаш уахацІена хьалкхеелга атта дац.

КІезагагІа лоархІам болаш дац ханнахьеи дикеи помещенеш цІенъелга. Укхаза а шиъ тайпара бокъонаш я. Ховш да шиъ тайпара способаш приемаши юкъе кхувлаш болх беш хилча къахьегама овсарле лакхлуш хилар. ХІьта хьайбай боахаме кхыча доакъоаракъарчуа кхы а лоархІаме да из, хІана аьлча, рациональни приемаш юкъе кхувлаш хилча хьайбай оамалаш дикагІа йоаза вІашгІехьадолаш.

Клеткаш цІенъелга атта гІулакх дац. Из болх бе болабалале нана-хьакхарчаш эгІазьухаргйоацаш ийшна доакъар дула. Хьакхарчаша хІама дуача хана наргІата цІенъе йиш хул уж.

Дукхача шерашка оахо беча балха тІа гхова зеленная керттерча нана-хьакхарчех пайда эцаша дика вІаштІехьдолаьче шера 1,8 уж яхаргйолга. Белгалла ха йоацаш дерригача шера вах хьакхарч. Из бахьан долаш хьадаяза дукха чуккаба хурскаш хул. Цу дерригие хьалаш хьахулайт ихха хьаларч лелаю ферма рентабельни хилайта. Керттерча хьакхарчана ахьа еш 10—12 хурск ю (план 8 йолча), хІьта цкъара яхкачар — 8—10 (план —6). Хьакхий боахам лелабера культуре дикка лоаттаяро горо хулайт хьахулаш йоле хурскаш цаІ дІа ца къестийташ 100 процент дьалкхее. Осеменаторски болх ветеринарни бокъонех кхоачамбу оаха. Хьахулв хурскаш могаш яиз болаши хургйолаш дика кхоаб нана-хьакхарч, хрякаш.

Йоаношта тІехьара хьакхоастаеш йола хурскаш дулха тоаенна хургйолаш хьалхе а подкормага дІаІомаю оаха. Хурскаш дІакъестаргйоацаш лораяра боккхача лоархІаме да тайп-тайпарча лозарашта дукхьала профилактика яра. Анема яха лазар ца хилийтара хурска 3—5 ди даьлча лепа хица эаь аьшка, цІаста, кобальта сернокислий раствор хьоах хьакхий шамарех. Зооветеринарии бокъонаш йазза кхоачашъярга хьож ветеринарни фельдшер Хасиев Оалхазар.

Кхоачашье лаьрхІа программа чакхьаьккхар керттерча компонентех да ший ханнахьа профилактически дизенфекци елга. Иштта хІара шера каустически содаца цІеньеш базашка кІирa тох. Хьакхарч яхкача хана яхозза кІира тох клеткашта.

Шера тхона эггара халагІа йола ха хьакхарч яхкаш яр я. Цу хана керттера болх ихха езьенная а ихкача а хьакхарчашта, хурскашта Іунал дар лоархІ оаха. Цулуха хадламе ферме хул зоотехник, ветеринарни болхлой, хьакхарч лелаераш шоаш. Хьакхана хурскаш дьажа а хьаже лаьрхІа аьча яьшка чу йоах. Цхьаьнни сахьата йокъаелча йоашошта дІакІалхеп.

Кхетамца оттаьча рационах кхоабача хурска дийнахьеи буса 210 грамм дулх тІаккхет, плав 180 грамм йолча. Новношта тІехьара хьакъоастеш шиъ бутт баьнна хурск 16,8 килограмм хул, планагІа 12 килограмм хила езача. ХІьта тха хьалха латтача хьакхарч лелаеча Е. Я. Глушаковай группацара яраш 18,2 килограмм доаза долаш хул. ТІакхетача дулха цхьан центнера 93 сом дІадода, плав 101 сом долча.

Пхезза-алхазза яхха хьакха кхы лелаяц оаха. Пайдана хилац уж. Шиъ-кхаь шера лелайича И. Н. Крылова бригадага дІалу дулха чукхаба. ХІьта цкара 70—80 килограмм йола кьона хьакхарч хьоз.

Тха коллектива карагІдуьла дика гІулакхаш дуьцаш белгаллаккханза дергнац тха болхлошта юкъе шерра яьржа лелаеча социалистически ахьах хьалула борцат. Хьакхарч лелаерех хІаране лакхара социалистически декхараш тІайийцад. Хурскаш дукхагІа кхеяра, дукхагІа дулх тІакхетайтара тІехьа боаржабаь ца Іеш цаІ хурск дІа ца къестийтара тІехьа къовсам боаржабаь оаха. Хьакхарч лелаераша тІаийна декхараш, цар шоайла язь договораш хоза кийчдаь ЦІеча уголоке хьалтехад.

Тха коллектив цхьоагІо, барт болаш яле а къахьегама дисциплина телаеш моттигаш нийслу. Халкъа тІахьожамхоша теркал ца деш литац уж гІулакхаш. Цу поста кулгаллеш я М. Я. Глушкова. Царна цхьана доакъар дІа иштта дохийт, помещениехарча лостанга хьож тхо.

ХІара бутт чакхбовлача хана оахош лаьчув етгаш ю. Бетта дика хьохкамаш даьхачов совгІата ахча, карара кара тела ЦІе вызова лу.

Фермера болх боацаш юкъера декхараш тІалатт сона. Совхоза партийни болхлойи комитетий член, цехови партийни организаца секретара заместитель ва со Агитатор, пропагандист ва. Мукъа ха йоацаш Ціеча уголоке керда хоамаш хІадоахийт аз тхоай болхлошта. Массане сьинаре хакъа а лоацаш чакхдоах вІашагІкхетар.

Аргунски госплеменспсне говзал лакхъяра курсаш чакхъяха цІавеча семинар йир аз Иштта кулгалхо ший коллективаца айхха бувзам болаш хуле балха тІа дика толамеш доахаргда. Кхоачамбоавраш доацаш-м дац тхо. ХІьта уж ца найсдалийта хьож.

ХьатІайоагІача пятилетка кхы а лакхагІа хьокхамаш даха лерхІ оаха.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ

БОЛГАРЕРА

ХОАМАШ

«БАЛКАНКАРА» КЕРДАДАРАШ

«Балканкар» яхача электрокараш мотокараш еча пачхьалкхен боахама объединене ший продукце ассортимент шерью. ТІехьарча ханара цуи кердадар — цІерах кхерам болча, дом болча, тІаьда болча хьалашка болх бе йиш йола электротігач аракецар да. Шин тоннага кхоачаш пайдане мухь дІа-юхь кхухь цо. Керда «Балканкар» тукпехашка, химически кожевенни промышленноста предприятешка, кхы дукхача производствашка болх бе шийна нийса кхы йолаш я.

(Софиа-пресс—АПН).

МОЗАИКА, СОФИЙСКИ «РЕЦЕПТ»

И. Шабатов керте латтача софийски инженерий группо кийчъяьй заводий хьалашка тайп-тайпара декоративни мозаика хьаяра эффективни технологи. Мозаика малагІча тайпара хила еза хьажаргара дІа мел ихха ерригa операцеш механизацин автоматизацин аь я. Материалаш — кхера, керамика, облицовка еча материалий отходаш я. Материалаш вІашагІлетаеча лохача температурагІа чІоагІлуш лоло органически клей лелалу.

Кердача технологе дикка къахьегама овсарле лакхъелга, мозаични балхашка дІадодар кІезигделга Іалашлу. ГІишлошечен цІеношта художественни оформлени ечен декоративни мозаика юкъе йоалаяра торонаш шерлу.

(Софиа-пресс—АПН).

СОМ ЧУЭЦА МАШИНАШ

ТІеххьарча тхьаьв итт шера Болгарера сомий бешамаш 3,6-зза дукхагІа я хиина хІанз 180 эзар гектараш дукхагІа я.

Іилмана карагІдаьнна кердагІа лараш юкъе ховладаро, сомий бешамаш аІайогІа моттигаш хьалхагІе кийчъяра, удобренеш ахкира, гевеш аІара, царна хий нетара балхашта механизаци аь хилара бешамаш лелерий къахьегам дикка аттача баьккхаб.

Балха юкъе йовлаеаь сом чуэцара, аз тІаботтара, Іобаккхера, складашка дІаоттабара а сортировка яра а йозза механизаци а торо кулайташ йола комплексни технологически лини серийно яракхоаца. Кхаь болхлочо лелаеча цу агрегата сом чуэцача 75—100 саго дер лу. Линие конструкци аь садоводства Пловдивски институте. Балха кулгаллеш волча В. Беляковна Димитриевски преми еннай.

(Софиа-пресс—АПН).

ОБЩЕСТВА СОЦИАЛЬНИ СТРУКТУРА

тхьаь шера халкъа боахама деррига доакъошкара квалифицированни боаца къахьегам керттера даькъе дІабакхха йиш хулийтаргйолаш механизаци дегІайоалаяри къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхари. Из Іалеьмате боккха экономически лоархІам болаш хиина ца Іеш, кхы кІезагагІа боацаш социальни лоархІам болаш а хурга. Юацаш йолча проблемо юккъера моттиг дІалоац 60-гІа шераш юкъехьчачул тІехьагІа Ленинграде хьахинея ийслагІча пятилетка шерашка шерра дІаьржаи къахьега коллективаш социально дегІайоалаяра планашка. ХІанзале а дІахьалхашкхьа дикка гІа баьккхаб городаш, районаш, областаш дегІайоалаяра комплексни социально-экономически планирована яра даькъе. Укх шера март бетта хиина КПСС Московски городской комитета Пленум хьежай 1990 шерага кхачалца столица социально - экономически дегІайовлаяра проблемашка.

Из декхар кхоачашдеча дукхагІа лакхлу кагирхой профессионально кийчбара лоархІам. Къонача кхаь болхлочох цаІ профессионально-технически образоване системе кийчву тахан. ВІашагІъеххаш я балха профессеца цхьана юкъара юкъера образовани луш йола керда училищаш. ЦхьабакъдабархІ класс яьккхарех дукха ахац ПТУ деша. ГІулакха хьашташа дІалех дешара заведеней системе профтехобразоване лоаца дакъа дІахо доккхагІа хулийтелга, кагирхошта профессиональни социальни лостам балара беш бола болх тоабелга. Ше нийса хилар хьахьокхаш я, белгала аьлча, кагийча наха цхьан ханна юкъара юкъера образовани а механизатора специальность а луш йола дукхача юрташкарча школай опыт.

Болхлой колхозлоштеа хьахкъаца къахьегача болхлоштеи гаргабитар айхха дувзадена да боахама тайп-тайпарча доакъошка къахьегаш йолча болхлой класса отрядашта юкъера социальни башхаловаш дІаяхарца. Болхлой класса ялар я, дукхагІа дегІадена цун дакъа да промышленностера, гІишлошъечара, транспортера болхлой. Йоккха отряд — аграрни болхлой — чуэтай юрта боахамая хьун боахамаш. Наха эшараш деш йола сфера дегІайоалаяро торговлера, общественни кхача кийчбечара, коммунальни боахамера, бытовой гІулакхаш деча даькъера болхлой сихха дукхагІа хиларгІа вут.

Механизаци юкъейоалаярца дувзадена къахьегама маІан хувцаро колхозни ахархой сатпа, иштта совхозий болхлой а профессионально - квалификационни структура паьха сапиа хувцаяларга, юрта боахамера къахьегам индустриальни къахьегама тара дастарга кхоачаву. Кулг-кара а говраша-кулг-кара а къахьегаш, профессиональни кийчоа специальни знанеши йоацаш бола болхлой тахан юрта боахама производстве керттера дакъа доацаш бац. Лаьтташ лелаеча керттера процессаш механизаци яь я. 1974 шера апреле совхозашка болх беш бар 1650 эзар совгІа механизатораш — трактористаш, комбайнераш, шофераш (юртбоахама производстве къахьега хІара пхелагІа вола болхло), хІьта колхозашка — 2150 эзар. Индустриальни къахьегама болхлой сихха дегІадоагІаш дола эскар да механизатораш. Квалификаце, профессиональни кийчоа, культурно-технически боарама, къахьегамах телача маьха юкъерча хьокхамашка диллача тІа-тІа кІезагагІа эргаш ба уж промышленни производстверча болхлоел.

Юрта хІамаш хьакколлаш дола яхаш дегІадоалаларо производства средствашта юкъара ерзара боарам лакхбу. Йоккхий перспективаи йолаш да колхозаш, совхозаш, пачхьалкхен промышленни предприятеши гІашлошъю организацеши членаш а йолаш йола колхозий юкъера а хІьта иштта вІашагІъйна а объединенеш хьаяр. Масала, Молдаве колхозно-кооперативни секторерча керттерча фондий ихн даькъа цхьа совгІа яраш колхозий юкъарея колхозно-пачхьалкхени дарз йолаш я. Къахьегама маІан хувцаро общественни доалахьеи формеш дегІаккхуаларов новкъостал ду колхозхошта, аграрни болхлошта, болхлой класса индустриальни ядроца юкъера социальни башхалонаш дІаяхара.

КІезиг-дукха кхыча тайпара лел социальни интеграце процесс сихха дегІаухача наха эшараш деча сфере. ХІанзале а кІезига лоадам болаш я болхлоштеи торговлерча а общественни кхача кийчбеча а, коммунальни предприятешка гІулакхе болча наьха цхьайолча категорештеи юкъера башхалонаш. Нагахьа сапиа вай статистико дукха ха йоацаш бергга продавецаш гІулакхерча вазаца дІалоархІаш хиннабале, тахан цо болхлоех лоархІ уж. ЛаьрхІа хьежача из дакъа віалла цхьатара а дац. Категорешта юкъе я гІолеча болхлоел дукхача хІамаца эргаш йоаца болхлой категореш. Цу цхьан хиина тІа-тІа вукхагІа хул товароведий тайпара, хІама, масала, книжка е радиоаппаратура эцача хана хьехам лучун гІулакх кхоачашдеш бола продавецаш. Торговлерча а наха эшараш деча сфера кхыча доакъошка а къахьегама механизаци ярош автоматаш юкъейоалаярош индустриальни болхлошта гаргаоз цига болх беча болхлой цхьа дакъа, хІьта вож—специалисташта.

Боккха лоархІам болаш я цхьаькха наха эшараш деча сферера концентраце процесс я. Торговле, общественни кхача кийчбеча, бытовой эшараш деча предприятешка шхьалцарча къахьегама коллектива юкъера боарам 1973 шера 6,7 сагага кхоачаш бар. Болхлой цу тайпара кІезиг-кІезига бекъабенна хилар Іатта отрасле къахьегам вІаштІехьбаккхара, кхетама балха гІулакхашта. Цхьайола торговни «точкаш», приемни пункташ, мастерскеш, кхыраш белггаларча боараме лелаяр дикза ца доалаш деш хІама да. Цхьабакъда бытовой служба кхоанено цига къахьегама овсарле лакхъяро, къахьегама ресурсех рационально пайда эзаро дІадех химчистка йоккхий цехеш, банно-прачечни тресташ, кхача кийчбу комбинаташ, «униерсамаш», кхыяраш хьальелга. Техника юкъейоалаярца, къахьегама маІане из вІаштІехьбоаккханген хувцарна цхьача деш да къахьега коллективаш йоккхагІа яр. Цу дерригача хІамаша, цхьана хьайццача, бахача наха эшараш дарна бувзабена болхлой, гІулакхера нах, специалисташ вІашн гаргабахарга я цуница цхьана цу даькъера болхлой промышленноста болхлоштеи специалисташтеи гаргабахарга я вуг.

3.

Общественни отношеней даькъе де лаьрхІа хІамаш белгаларои планировани яров, царна цхьана бахача наьха социальни структуре хулча хувцамша а дІадех уж проблемаш дикагІа къоастаелга Марксистско-ленински методологе уйла гІаерзаю общества Іилма-технически экономически процессана айхха юазе а болхйташ хьайіц» объективни социальни процессаш ма-йогга шийсагІа хьохьоккхара. Цуница дувзадена белгал ца даьккхача дергдац, социалистически бакъдаранка хулаш йолча процессий кердаленои чоалхалении общества социальни составаш, цa дегІаухачара тенденцеш Іомеш болча тохкамхоштеа-социологашта, экономисташта, историкашта, правоведашта, кхычарна юкъе искусствен кІезига ца хулийташ хилар.

Юкъ-юкъе моттигаш нийслу социализм дегІаяра хІанзарча ханаца толии социальни группаш вІашн гергаяхара процесс кІоаргъялара тешал дешн болча кердача явленей бе боагІаш бола мах ца беш. Кхоачам болаш теркалдац, къазьегамхойн цар бераши цхьан социальни групера вочкхазахьа дІачуххилга шерра даьржа хилар, хІанз хІара кхоалагІа дола саг яр-яхар общества тайп-тайпарча классехи социальни группехи болча наха юкъе хулаш хилар.

Социалистически общества къахьегамхошта юкъера йовкъаш дІяхар дукхагІа хулаш латтача социальни цхьоагІо лоарлІамегІарча оагІоех цаІ я. Цу кердача явленешна дІадел къаьстта уйла тІаихийта ваь лоацилга, лаьрхІа анализ елга.

Цхьаькха оагІорахьара, цкъаза дІахьалха ада безам болаш хул, масала, вай обществе социальни башхаловаш хІанз «формальни маІан долаш мара яц», «лоархІам болаш яц», кхыдараш дуцаш лаеча хана. ДегІаахара тенденцешца цхьан оагІорахьара лелабеча наькъо ше кхоболийт иштта социальни группаш вІашн гаргаахар цкъаза дхьаннех шолагІъяр хул ахаш сов сихлай а харцахь а дувцарца.

Чоалхаенее массе тайпарчеи процессаша, дегІаенача социализма этапера общественни отношенеш эргайоахаш тоаро дІадех марксистско-ленински методологе дарда тІа латтеи теоретически вІашкатохара материал луш долее хаьдда социологически тохкамаш дІахо доаржаделга.

Социализме общество социальни структура дегІаахаро гІана тІехьа гІа боаккхаш дІайоах стихийность белгалоаш, из дегІаухилга сихлу цун законаш ховзара довл деча хана общественни Іилмаех гІа-тІа дукхагІа пайда эцаршь бахьан долаш. В. И. Ленин белгалдаьхад, социализмгара социальни хувцамаш дара чилаеза иргйоаха чаиаш оттае исторе чукъ нагахьа из йоагІаш йола ха хІанз вайга ена хилар...». (Соч. биэза гуллам, т. 45, оагІ 386).

Дукхьах дегІаеача социализма чолаши практически аькъе тІа оттадаьа социальни отношенеш экономика, Іилма, техника, культура, образование процессаца юкъе а йолийташ дегІаккхувлара дІаьхкача хана планированее ерах доле лоа.

Вай парте политика — советски общества социально-политически идейни цхьоагІо болхлой класса социалистически хьалтаи коммунистически идеалаши хьалдоатталеча марксизма-ленинизма дарда тІа чІоагІъяра объективни процесс сихъю иаз боле фактор.

М. РУТКЕВИЧ,
СССР Іилмай Академе член - корреспондент.
(1975 ш. 4 июлера «Правда»).

ШКОЛА ЙИСТЕЯЬККХАЙ, ДlАХО?

Интервью эц цlи хезача нахагара, кулгалхошкара. Хlинц оцца интервью ийшай уьх шера школа йистеяьккхача Антошус Костягара, 17 шу мара даьндаац цуьн.

— Фу кхьачад хьега школагара, фу деннад lа школана?

— Школа соца кlоарга чlоагlа знанеш еннай. Книжкаца боах мишта бе беза lомавьа. Сай образовани сайна лакхъюлургйолча новкъа вахккхаю.

Хlаьта согара фу кхоачлогдар школега? Со-м дешархо ма-варий. Бакъда школана дакадар де-м гlийртав со, олимпиадашке, спортивни яхьашка цук сай лоадеш хиннав со.

— Школе вахаш хиннав хьо е вахa lомалуш хиннав хьо?

Вахаш а ваха lомалуш а хиннав. Дукха дийшад аз учебникаш дайша ца lеш, кхыдола литература а. Могаш дола ахьа хьаьмад школа общественни вахара юкъе.

Бакъда дикагlча дакъе ваха lомалуш хиннав со. Цхьа мара ваха йиш ийча я. Вахаракх вханахьа кхаьчача хана ваха ма-веззара ваьха ца хилар дайзача чlоагlа новкъа хургда. Кхы а хадагlа хургда аз ваьха чакхвоййача хана нийслой. Цудухьа аз цlенкаштта лакхьяьй сай образовани.

— Фу lомадаьд lа школе?

— Дукха хlама lомадаьд. Веша дlаволлалча вахаргдола книжкаца болх болга а lомадеш. Аз lомадаьд автогlулакх, машина лехка lомавеннав.

— Сагах доалхача гlулакхех эггара дикагlа мелегlаш дерхl lа?

— Со хlевага ваьха саг ва, уж дуаша соца хала хурга.

Хlаьта е. соца хетачох, ва выездел хилар, сай лоадар, къахьегара тlера хилар, къахетаме, сутара воцаш хилар да. Сона чlоагlа гоама ва тайпа болх бодила, зовза, шийх доккхал деш вола саг.

Аз бокхха мах бу сай даьй вахьнее къахьегама, сай хьехаркоша деча беркатеча гlулакха, советски нахьа къахьегама.

— Хьай даси ваьаси бах вахара ннкъ бе лоаргдарий хьона?

— Лоаргдаьво. Из хала ннкъ ба. Царна дукха нийсденнад тlема къахьа денош. Цар саллача ларда тlа кеода вахар кхоллача ноахале нийсденнав со. Са вамая цаха цар дьахьчуя а дикагlа хlама хьаде деза.

— Хlана фу де лерхl lа?

— Тlема гlулакх lомадеча училище деша гlоргва со. Вай лаьтта тlом ца хилар лезарах, тlема дукхал хиларах хинна ца lеш, цу училище со деша гlоргва нита сага къастта дака кхетам луш хиларах. Хlаьта бокъха кхетам бола саг хилар массанел а тlех да.

Саг шай вахара цхьан лагlа тlера кхьоа лагlа тlе велар йоккха событи я. Из хуьцаш хул школа чакхьяьккхача кирхохоцта. Из дика кхетаде деза кхийкараша.

М. ФРОЛОВ,

Сунженски района Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школа директор, РСФСР заслуженни хьехархо.

30 шу соагlа йолча хана «деннар» саина лоаохlаш хиннел Волгоградски областерча 62-ча эскара цlерагlча совхозера из лаьтта. Тlемо чоаваш ях, вдам хlалаидоц бола мух чубелла яллад из. Хlара метта чу фашистий минаш, нкорч, лелхаьда йиса бомбаш ыхкай. Дальсса маллаа 400 гектар кха. Совхоза новкъостал де бахькав Кхилбасева - Кавказа Краснознаменни тlема оакуга Н-ски дакъера бlуэой. 45 денн-буси тlемо юхе битала кхерамах лаьтта цlендеш ахалар минерий группа. Ялла эхи эзар мина, пхоач, авиабомбаш хьаьхьай цигара це лелхийтав.

СУРТА ТlА: комсомолец сержант Геннадий Степанов — «деннача лаьттара» мишаш дlайоаздш хиннарех ва!.

Н. СУРОВЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕАТР

«ДОН КАРЛОС»

Астраханский С. М. Кирова цlерагlара драматически театр вай мехка эггара къаьнагlчарех ваl да. 164 шу да из догг.

Шай бахьан доацаш хал цо Грозне ше еш йола гастролеш классикаца — Ф. Шиллера «Дон Карлос» яхача трагедех оттаьча из мlи йолча спектаклаца хlайолаяр. Дон дика вала ховча мастера, сага къаьхьала шерра ниха хилийтара тlехь къовсам доаттабаьча Фридрих Шиллера яхьаь из трагеди саг дикача, беркатерча хlамаш тlакхача гlерташ хилар кувпаш я. Шо сага вахьара доттагlал адамаш даха хайшача хана деза ваха вакьерча нийсхои цlездаашта тешаме хилар закон а долаш хьадоагlа. Цох дитт «Дон Карлоса» чулоацаш. Из чlоагlдара тlехь къовсам доаттабаьб сийлахь-воккхача немецки поэта Ф. Шиллера. Трагеде тlа вувшача маркиза Поза къовсам доаттабу «наха беркат хилийтара тlехь» цо Дон Карлос кlалхарвоаккхаш. Эггара дезагlен сий долашегlен дола хlама а хинна дlаэттача доттагlала дукхагlа теркам тlабехийтарца спектакла автораша къайлайоакхх монархи тоаe йиш [illegible] хиларах тешаш хиннача немецки просветителя трагеде маркиза Позий образе хьахьсаха дехара моттиг. Бакъда цу гlулакхо пьеса идея а спектакль ше а кlезига-дукха лорзагlа йоакх.

Къавенна испански король Филипп II (РСФСР заслуженни артист Н. В. Четвергов) lаьдал бе доаладелга чlоагlа дукха дезаш хинна тиран ва. Цо калаш вай ше къаьвзларах. Вассалаш шийна тешаме болвара баьича, цо кхерам тlатунсен къиза пржайаш арадахев волалу. Цун образе гу вайна наха беш бола унзара зиз — къавеннача сага мракобеси. Къавеннача тирана безача эзагеи мракобесеги гlоаш дикагlа холу вайна маркиза Позий а принца Дон Карлоса а низахи хьинарахи йиза хьорал, цар лоалаш вахаре ннэ болаш хилар, къоналчен беркетерчен детай кхоене. Из сийрда кхоене котьаргьй кортамукьалахи едамашна болча безамехи аиза лерзаш долча къонача рыцарий цlий чудиа йолча хьалхача кlайлен тlа.

Къаьстта доврхlам болаш да маркиз Поза (актер А. Ф. Фомин) пьеса тlа а. Хlаьта сцена тlа ваьича из догlоав; шуй дагалаттар кхоачашхургхаларах бlубенна. просветитель, ваалалаш тешаме хургвола доттагlа ва.

Цо хала а лоацаш тешаву ше бакьхиларах, ше хlалла кхераш ше кунцара эгlерах а. Дон Карлоса гlуляхь де отта раьза хиннав маркиз духхьала шийй доттагlчоа новкъостал дар духьа, тирана кхетам бlаьрга монарх шийн оагlорахьа ваккхарa духьа а лоацаш (XVIII-ча бlаьшере бахкача дукхачен просветителех йолала хlама да из). Тlакхха маркиза Позий этика я кхаьгадеттар бакхьлеш да деш дола гlулакхаш» ахаш. Цу хlамаех ца кхетача хана, ше гlулакх де везалуча хана королана цlенча дагара хила уйла я цун тирал ше ма - варра вола тиран хиларах тийша валдала. Актера А. Ф. Фомина вайна гойт Позий оамалшара дика ше бедгало — уйла дика йолеш дог гlозеш саг хилар. Маркиз Поза паргlата уйлаш еш духевим цlенен саг хилар. Дукхьала доаша гlертарах соагlа уж цуй оамалца эпаш саг тиран вовшияга кхетаdаш актера, цундухьа «О, паргlата уйлаш еш вола саг, хьо кхераяхь накьинцех» аха, король маркизах кег чу велаш дола дешаш д. веса долаш нус актера. Из бахьан доаш спектакле хьалхашка йоал Дон Карлоса образ. Маркиза Поза дог цlена деча къамаьлаhа тlагlолла йолхаш - йолхаш граждански уйлашта карайоах Дон Карлоса дега уйлаш. Юкхьанна дlиволалуш сиха саг хиннава лоlам чlоагlа болчен хьинар долчен маркиза Позий оамала тlавера. Опыт йоацаш, бакъдa дог цlена волча зlамигача сагах Дон Карлосах хьахуа маркиза Позий къонахчаа дола соратника цун гlулакх дlахо хьош вола саг. Цудухьа спектакль дог айдеш хиле дlаотт.

Дика довзаю принцесса Эболи роль актрисас Т. Н. Космаковас. Цо принцесса тешергдоаш гойт вайна: ше чlоагlа саг везавенне кхалсаг я шийна везар везавенначо кхалсага духьал доакх цо эггара хьаькъале доаше хlама — пох эьшйта дувшаш. Кадай а хьинар долеш е йолча Эболиа улувра, королева Елизавета (Абхазски АССР заслуженни артистка С. К. Дбар) мавьахара хеталу: совестехьнина отт витоманн манерен. Королева хала ма-йоаггlара а ца хеталуш, хlама бебашха доацачох хеталу.

Кlезиг-дукха тоадаь хьалкхай монаха Домингой роль (актер В. В. Изосимов). Сов хьакхашта доал ду цо корола Филиппа II-чун дворе верча бохаша. Аьлашта чуоттача лаьй йола хьоастазалерех дог бlеха хилареш оамаа ва цуй. Гlоша, хьаька, ше кхьчарех тlех дерхlаш а цуи сов. Хlаьта цун партнер герцог Альба (РСФСР заслуженни артист Д. Д. Федоров) дукхагlа шийна тара ва. Из тийша боах боаллаш, чlоагlа ниа бодаш феодал ва. Из реакцен мракобесен чlоагlало я. Бакъхолчоаи хьакъваллаш тlехьа латтача ваха духьалвала кийча ва из.

Шеко йоацаш дика оттаьй Астраханский областной театро сцена (оттавьр Грузински ССР искусствай заслуженни дейтель Н. Р. Эшба, художник Н. В. Меликишвили). Сценерча хlамай бос 'а музыка а дика нийсъаь я, дика пайда эа сцена кlийленах. Королан цун тlехьа барийн барзакьий цlеча бесо хьахьох уж дог бlеха нах хилар. Хlаьта Дон Карлоса, маркиза Позий, королевай барзакьаш кlай бос болаш да. Из де уж дог цlена нах хилар.

Тайп-тайпарча бесаша сцена сурт дика оттаду. Цо кхетаьйт пьеса тlа юкъа заьа тlьаиа хьалха кхиннага а из мишта хинна а. Цу сурта ма-йоаггlара отт мизансценаш а, къаьстта королевас нах тlаевааш йола сценеи герцога Альбас, монаха Домингос гийша боля вlашагlболлаш йола сценеи.

Королан принцесса Эболи сцена тlа цхьана ваl къувсаш бийча, дагадох вайна пачхакъа дворенс хуаа халахетарш.

Музыка хьакъахьа дика кlийчьаьй спектакль. Маркиз Поза сцена тlа гуча массаза ерал мажорни оаз хов. Из доагlаш а да. Поза XVIII бlаьшерара бунтарь ва. Из вала хьакха ва. Бакъда цун вахар законагlа исторически доагlаш а къьсса доцаш а да. Цо довргдоаца дика гlулакхеш хьа. Чlоагlа кер тохабоалийташ ба шоай йоккхийча цlездашта тешаме гlулакх де турпалаша бун дув.

«Нагахьа сенна доаккхача хьакъьало наха доача ирзав вай тlем тlа дуге, вай дегалаьнар бlаь ззараза ка ца йоалаш дисарах, гира lоднла датlаи вай», ахаш ба из дув.

Цу дувна жоп луш сенна зрителий дего пал тlаккха: «Хlоа, эхьа дайнлаш хьаькъаьи нийсхоь котъаргхиласах шо тешара».

Вай хьаьший спектакль зрителий дика уйлаш сомайоахаш, адамий хортамукъале бахьан къийсача беррнгача никача а дог цlенача а наха вагlдалар керта чу доссадел я.

Р. ЭСЕНБАЕВА,
Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен университета йоккхагlа йола преподаватель.

МОРДОВЕ lИЛМАН КАДРАШ

Ткъо шу хьалха хьайъийлий Мордове пачхьалкхен университет. Из бокха лоархlаш болаш гlулакх дар, хlана аьлча вх бlаь шу хьалха уххаза даьхаша къаман шийй йоазув хиннаяш. дешанзаш вах берригаш а хlана бащ аьна хиннаб.

Студентий дукхалга диллача (16 эзар соагlа) Мордовски университет РСФСР кхоаьагlча моттиге латт, цул хьалха московски ленинградски мара йоацаш 14 факультет я укхаза, царна пхьане вай мехка цаl мара йоаца светотехнически ер а йолаш. Университета йхаш гарга бола хьехархой lилмай доктореи кандидатеи степеннаш йолаш ба. Дукха хо ва лораш, агрономаш, инженераш Мордове мехка кхьча районашкара ахийта. Хlана 24 специальностих уж кадраш кийчбо укхаза.

— Студентий дукхалга хиллача (хlара эзар сагах 194 студент ва), — йоах Мордовски университета ректора, философски lилмай доктора Сухарев Александра. — республика хlара дегlадаьхача капиталистически мехкел хьалха латт.

Григорий ЗАХАРОВ
АПН корр.

Саранск.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Грозненски химически комбинате йиллача № 28 йолча

Грозненски городской профессионально - технически училище 1975 — 1976 дешара шера дешархой дlачуэц.

Укх кlала белгалъяьча специальностех тоаьал лакха йола болхлой кийчбу училище.

1. Механьттен химически промышленноста предприятешта оборудовани ю слесарь-монтажник.

lомалуш кхкка еза ха: 8 класс яьккхаьача — [illegible] шу, 10 классе яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

2. КИП-ен автоматикан слесараш.

lомалуш аккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

3. Технологически оборудованеца ремонт ю слесарь.

lомалуш аккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

4. Химически производства аппаратчикаш.

lомалуш аккха еза ха: 10 класе яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

5. Компрессорни насосни установкай машинист.

lомалуш аккха еза ха: 10 классе яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

6. Токарь.

lомалуш аккха еза ха: 10 класе яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

Училище болх беш а художественни самодеятельноста кружкаш, спортивни секци[illegible], духовойн эстрадни оркестраш. Транспорта тlа мах ца луш дlа-ьаха бахьо ду дешархошта. Производствени практике болча хана стипендиа кхы тlа баьча балхах доагlачох 33 процент ахча lотlакхет дешархошта.

Училище дешаш чаккхв ха хилаш йолаш балда стаж лоазl. Тlехника дешаш баракта 25 процент стипенди тlатох. Тlехника дешаш училища яьккхараш техникумашка вузашка конкурс йоцаш деша дlаэц. Училище хьайийлла а № 9 йолча болх беча катирхой сайрийнарча школа филиал, бешаш берий дlахо 9-гlча, 10-гlча, 11-гlча классашка деша йиш я. Общежити йолаш я.

Училища деша дlаоттара хlахо болгаладь документаш хила деза:

1. Заявлени.
2. Образованех дола документ.
3. Вахаш волчара справка.
4. Характеристика.
5. Диъ фотокарточка (размер 6х4).
6. Паспорт е вадь хилара дола тешал.

ТХА АДРЕС:

г. Грозный - 48, Химкомбинат, ГПТУ-28,

№ № 1, 1-А, 23 йолча автобусашца «Полиэтиленовый цех» яхача остановкага кхаччалца ваха веза.

Трамвайшца воллаш хилча, № № 2, 8 йолча трамвайшца «Водолечебница» яхача остановкага кхаччалца ваха веза.

Хаттаршца ду уих телефонаш: 94, хьа тlе 3-98, 3-43, 6-09.

ГПТУ дирекци.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ШИН ШЕРА ПРОГРЕССА НАЬКЪАГlА

Тахан монархически режим дlаьнаккхаи республика хьахлайнаьи ши шу дизар белгалдоакх Афганистана халкъо.

Ши шу лоаша ха я мехка историеца юкъе. Цхьабокъда тlехьара ши шу шоай лоардlаьмга лиллаш ткъаь цlоа цийсса да — селлаоа дукха хуацамеш деъд цео Афганистана вахаре. Цео хьахьенхад цун республикански строй вахара уиз боаш, сагоагlа йола проблемаш халкъа духьа кхьестае торо йолаш хилар.

Хьалхаоча демкошка а деза республикански правительства терхама юкъмоттиге дlаэттар халкъа вахара боарам лекхбаp дукхъа экономика айява декхаваш.

Афганистан — юртбоахама мохк ба. Цига бахача наха 70 процент соагlа барал лаьтте леладеши вовкан леладеши ба. Юрта бохкам дегlабаной боавмах тийнка да ворагча пачхалкхалкхен экономически хьал. Цудухьа эггара хьалха аграрни эсалонаш чаккъха йоалелаю Афганистана правительство. Цеох лоаохlамегlа ер — пачхьалкхен лаьтташ уж вlалла доацаши кlезига долаши болча ахархой дlалашта дlадекъар, юртбоахама кооперативаш вlашагlйоахао, химически удобренеш, юртбоахама техника, кlин, боамбе фун тоадаь сорташ дlа-юха декъар. Цу лоацача юкъагlа дероигта а 5,5 эзар гаргтача дlазалашка лаьтта кхаьчад Гильменд, Нангархар, Паравн, Горбанд яхача провинцешкаре. Вlашагlъеллай 34 юртбоахама кооператив.

Пачхьалкхен кредитех [illegible] [illegible] организацеши балхаш ду, техника, химически удобренеш [illegible] Аллха дlа[illegible]ача [illegible] шера тlадаьнна [illegible] цар 1790 миллион афгани, 20 эзар тони тlехдинкача сортех дола хlа, 63 эзар тони химически удобренеш, бlаьш тракторонш. Цо йиш хилийта кертторча юртбоахама культурай хьукъам дукха лакхбе. Тоаламаш даьхад Афганистана боаьба делаберара а 1973 шерарчул 31,5 процент дукхагlа «ойлай доацуз» кулдир цар соалка.

Ахархошта кхалгуя ачча телаш новкъостал ду юрта боахам дегlабоалабара къаьстта йиллача Пачхьалкхен банко. Кхаьлха доалашьха а карегlча миашех ялташ. lоамача дийнахьа lоахарашта тlера яьха цlонкалташ ййеш динньича къизаче октовикех яьккхача сорацнархоеи кортаппкхеа къехьегамхой лорабу цу учреждение.

Кхетадеш да, республикански правительства еш йола социально - экономически эргалонаш юрта боахамех кхоачаеш [illegible] тlайоалаелта отталеш дале а. Шин шера лоархlаме гlулакхаш чаккхдьахад пачхьалкхен ярашке саиха. нитта частник а предпринятелица балхаш деча промышленни болхлой хьал тоадаьв. 45 саьхьата балха кlира оттадаьд. хьалхагlа хиннача шозза лакхагlа я долаш эггара кlезигагlа лоархlаш дола алапи хоададаьд, болхлошта отануоаш тел, пенсеш хьежаду. Цу деоргача гlулакхаша, белгалдоакх афгански кепайоааио, новкъостал ду къахьегама овсхоле лаккхьара. «Болхлоштеи ахархоштеи шьттун бола хьалаш вlашагlахьалха гlерт, — яздора «Анис» яхача газето, — керда афгански режим, хlана аьча уж берригаш а материальни вухкаш хьакхоллараш ба».

Дегlаахара хlаланоча этапе Афганистана боккхача доалхlаме да пайдане оалкамаш lомадао. лахар, хьалдалао. Укх тlехкъеча хана советски специалистий новкъосталца Афганистанеоя лехад цlаста, кlор, барит, тальк, слюда санна йолча маьхеча бедала промышленни запасаш. Пачхалкхен хамна чу тохьал дукха аьха тоса кастта шоаза дуклагlа ах лепхlача газо.

Экономика дукха новкъош сиаха мегlаухаш хиласин вуадаейна саггота хьалхашка эттай йоаув - дешар ца хоалта дlаданккхарна къовсам доаттабира проблема. Цу гlуламха 200 соагlа курсаш ихкай, Афганистане боккха хьашача ба[illegible] [illegible] шар ца хараш къовсам лоаттабара. Халкъа боахама эшача гlуллакхашта майогта дукхагlа специалисташ кийчбе дукха оборудоване системза реформа еш я. Юкъейоиналаьча бахl шера образованеца моллагlа цхьа профессi lомае а дахьхlад дешархоша. хlаьта 12 шера дешар долаш йола дуккха лицеш профессиональнтехнически училищай мугlаре дlаоттаю.

Будь балла дегlаухача ваькъа тlа ялнай Афганистана Республика, хlаьта цу гlулакха лаьча оаво новкъостал ду Советски Союзо. Советско - афгански дикача доалахой юкъмоттиг — машаре дахара принцип практике чакхъяхаоа образец. 1919 шера къоначa Советски Республико дуцей тlа массаенчул а хьалхагlа бакълесь хьаллаьлан афгански пачахьалкхе шийй лоlаме хилар. новкъостала кулг кхоадада пугга. Хlаьта Афганистано, шийй догlана, массаенчул а хьалхагlа официально къоабалъь тlайшао Советски пачхьалкхе. 1919 шера 27 мае Афганистана кулгалхоиша В. И. Ленин М. И. Калинин [illegible] [illegible] лакхаст оттадаоа кхьча маккхай оагlонгахьара араньга наrlонтоаеиа паахьа пачхалкхе юкъе [illegible] [illegible] новкъосталца хьаьхьа нийсхь цо экономически нийсхьаехьаешара пачаьнкхен юкъа а. 1973 шера юкъа а СССР-ро новорачудоагlакхарча тlехьагlа къона Афгански Республика къоабалъь тlайица эггара хьалхагlа пачхьалкхе.

Кховттъа шу гаргтача хана дlаши гlойле йолча тайпара новкъостале гlов дааь вай мехко доттагlал долча Афганистана къаман экономика лераш хьакран чlоагlьярна. Цо новкъостал а деш хьальяьй е хьалъеш а тайп-тайпара 90 соагlа объект. Белгала аьча, Афганистана lалаьмате боккхача лоаохlаме аа Кушкера - Герате - Кандагаре а Кабулера Шерхане а (из тlечааобэо Гиндукуша сомаза ловнах чакх а баьшна фоада тlехен тlаоа 3 эзар соагlа мето лакхача гlодла бода) автонакъаош дахкао, воигационни системаш, промышленни предприятеш, электростанцеш, пачхьалкхен фермаш хьальер. Советски новкъостала тешаа да Афганистана 308 миллион сома кредит далара хьакъехьа правительствашта юкъе хьача соглашенеца укх шера февраль бетта кулгаш яздо а. Цу соглашене тlа белгалъь проекташ кхоачашъяро. Афганистана Республика планироване министра А. Курама аьнначох, мехка экономически структурица ояланзаоа деза эргалонаш яьга кхочаааогва.

Шай экспорта массаэвча продукташа хьатокх Афгани[illegible] Советски Союзе [illegible]. Цо СССР-е хьачшуухьйт [illegible] сом. бомби, тов, бохъеваь сом, маккаль, хlаьта укх [illegible]хьача хана нотта газ а барит а.

Тlема блокех дlа ца кхетара, машар бахьан долаш колониализмаеи империалистически агрессеи дукхьала доаттабеча къовсама прямыний деаяа тlа латта Афганистана арахьаоа политика Советски Союзо шера хьалхоаваш я. Уж гlуламхаш дегlадоаладеча доахlаме дакъа лаьцар соа юхь бетта Афганистана Республика пачхьалкхен хьалхонана керте латташ премьер - министр вола М. Дауд СССР-е вара. Из визит чакхьаьнначул тlехьагlа М. Дауда хьахайкадаю, шин мехка - доалазонта юкъера юкъмоттиг талхаргйоацаш я аьнна.

Афгански халкъа къаман цlей долча дийнахьа цо цей мохк дегlабоалабеча керда таламаш дахар лоа советски наха. Уж дог тийша ба советски афгански доттагlала гlула[illegible] [illegible]

Р. МУСИН, А. ПЕТРОВ,
ТАСС корреспонденташ.

Кабул.

ХИ ЧУ ВАХАРАХ ЛОРАВАРА

Хи чу вахарах саг лоравара а ну гlуланда баха нах, предприятей, гlишлой, учреждений, колхозий, совхозий, де[illegible] [illegible] базий, салоlача цlеной болхлой совещанени. Уж гlуллакхаш предприятей, организацей, учреждений, колхозий, совхозий кулгалхоиша кхоачашдайтара лаьохlа йола ко[illegible] [illegible] республика lаьмашка дуааара дисциплина а порядок а телевиденихка доаlар цlечхаштта хьалоха деза.

Республика чиллахlено лорара Министерства, [illegible] [illegible] ламах лорасаргоола гlулакхаш лоаттаделга а цига эшар хулийтыга я.

Кхыболча цхьаккха а яьэ весаргдацар тlемо кхайсача тайнара нах дlа-юха кхоаса...

Ше сакхеташ мел яьккхача хина ший гаргара нах лохаш хинна Польски Халкъа Республика гражданин Муравский Николая. 5 шу дайна хиннав Коля тlом бодабеннача хана. Цуь да — советски пограничник вайнаа эггара хьалхарча тlем тlа. Цанна кlаьнка бlаргё а гуш фашисташа тоавж хьай. Советски эскара - политработника воl, кхерам тlалаттаие а, тlайнцав полякаша Муравскийгlар Франтишекен Звваихеи. Кастта фашисташа уж партизанашка буозам боллш ба аьша дегабуам а баь шабахта чуккхайсаб, тlаккха концлагере балийтаб. Моцал, lазаь царца цхьака лайнад тlайийнача воlo а.

Тlом чаккхьбеннаб, Николая дадай, дика болхь, шахтер хинна нуих, Вежарахна йолча Польша нун шоадиаргa йола дахье хинна, дахьхь миан мента дlаэтта бола дика доттагlий ба цун нана.

Бакъда масса хана чlоагlа гаргара нах лохаш хиннав Николай. Укх шера «Правда» газета новкъосталца юххера а уж корабаьб цуннa. Зlамига волча хана дахьккхача Владимиров Коляй суртагеи Муравский Николайген хьежача экспертиза гучадаьнад 20-ноl сеитlа, тlодат хила йиш йоаца, вlаша тара йола признакаш хилар. Хайнна Николая да зlамагlа вола политрук Владимиров Николай Федорович, нана Дарья Ивановна хиллалга, шаккхе а Алтае бах хилар. Николай а вахь Алтае, Косинхински районе, укхказара ткъаь дийтте шу хьалха. тlом хьалехья хьалхха, нана а на город Гродно да волча вахаь вах. Алтае хlанэ а бах [illegible] [illegible] Муравский Николай, Алтая масса министера, Новосибирскера, Горькера бахкаб гаргара нах сецна вайна дlаваьнар лакхагlа хиннача Колях бlарг тоха. Безаме, дог тохадолийташ дар Даьхенца цун вlашагlкхетар. «Советски Сибирь» яхача ше ваьча юртарча вахкхоле ваха а хиннав Николай. Бера хана бlаргадайна дукха хlамаш юха дагадохаш дукхьаьеттар цунна вахара хьалхара шераш ше дlадихьана моттиге. Дlамел вахача бlарам боацаш безам, дега йlовхал йолаш тlаэцар Николай. Гаргарча нахеи мехкахошеи дехар дир цунга польски доттагlашта lалаьмате доккха баркал алар, халача хана эрсий кlаьнк чуница ца lеш, бlах беш волча сага дикагlа йола оамалаш йола коммунист хьалкхоле царна магарах.

Духха ца йоцаш гаргара нах хьалха Варшавле вехаш [illegible]

СУРТА ТlА: Даьхена цун [illegible]

В. САДЧИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 июль
I ПРОГРАММА

[illegible]

18 июль
I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

17 июль

[illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республикехь гlоьлла хуьлуш мархаш а йолаш, йочанаш а йолаш, секунде 6—8 метр мух хьекхаш, дийнахь температура республикехь гlоьлла 23—28 градуса Грозне — 24—26 градуса хир ю.

Кхоана кlезиг-дукха мархаш а йолаш, йочанаш а йолаш, бе[illegible] секунде 3—7 метр [illegible] мух хьекхаш хи[illegible] [illegible] температура, [illegible] 30—35 градус хилан тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина уамл, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; жоьпалле секретаран — 3-34-38; партийни вахаран культурин отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахаман отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтерин — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерия — 2-54-30.

«Грозненский рабочий» издательство типографи, Революци проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Газет арахула [illegible]

Заказ № 4825.